

Norsk RegnskapsStandard 6

Pensjonskostnader

(April 1994, revidert oktober 1995. Endelig NRS november 2000. Revidert november 2001, november 2002, november 2005, november 2007, juni 2008, desember 2009, desember 2010, desember 2012, januar 2014 og november 2019)

Formål og omfang

1. Denne standarden omhandler regnskapsmessig behandling av pensjonskostnader. Som motytelse for sin arbeidsinnsats mottar de ansatte en avtalt godtgjørelse som består av lønn og andre ytelser, herunder rett til fremtidig pensjon. For foretaket påløper derfor pensjonskostnadene samtidig med lønnskostnadene. Formålet med denne standarden er å bidra til at pensjonskostnadene blir innregnet når de påløper, herunder at de blir fordelt systematisk og fornuftig over opptjeningsperioden.
2. Standarden omfatter alle typer pensjonsforpliktelser som et foretak kan ha overfor sine ansatte uavhengig av om foretaket er rettslig forpliktet eller at foretaket ved en underforstått plikt tilsikter å yte pensjon. De vanligste pensjonsformer er alderspensjon herunder førtidspensjon, etterlattepensjon og barnepensjon. Det kan også finnes enkelte andre pensjonstyper, slik som tilståelse av naturalytelser etter nådd pensjonsalder. Standarden omfatter også uførepensjon. Andre ansatteytelser utover pensjon og uførepensjon er ikke omfattet av denne standard. Pensjonsytelser vil som hovedregel bli utbetalt gjennom en serie periodiske delbetalinger. Begrepene pensjonsordning og pensjonskostnad omfatter i den videre drøftelsen også uføreordning og uførekostnad.
3. Standarden omfatter alle pensjonsordninger uansett hvordan disse er finansiert eller organisert. Eksempler på de mest aktuelle finansieringsformer er inngåelse av avtale med et livsforsikringsselskap om kollektiv pensjonsforsikring, opprettelse av egen pensjonskasse eller ved at pensjonen betales direkte over driften.
4. Standarden omhandler regnskapsføring ved normal oppfølging og oppfyllelse av pensjonsplaner. Standarden omhandler også oppgjør eller vesentlig avkorting av pensjonsplan.
- 4A. Som et alternativ til den regnskapsføring som følger av standardens hovedregler, åpnes det i henholdsvis punkt 67 og 68 for anvendelse av målereglene og reglene om resultatspesifikasjon i IAS 19 og US GAAP.

Pensjonsordninger i Norge

Finansiering direkte over drift

5. Utbetaling av pensjoner finansieres gjennom foretakets ordinære drift. Det er i utgangspunktet ikke øremerket særskilte eiendeler for finansiering og sikring av pensjonsforpliktelsene. Pensjonsytelser over drift kan imidlertid sikres helt eller delvis gjennom ulike former for sikkerhetsstillelser. Slike pensjonsforpliktelser er likevel ofte usikret.

Finansiering ved fondsopplegg

6. Pensjonsforpliktelser kan dekkes ved øremerking i dag av eiendeler for finansiering av pensjonsutbetalingene i senere perioder, i praksis gjennom et livsforsikringsselskap eller gjennom egen pensjonskasse. På grunn av strenge lovregler for anvendelse av midler øremerket for pensjonsformål innebærer et fondsopplegg også automatisk en sikring av at pensjonsforpliktelsene kan oppfylles helt eller delvis.
7. En foretakspensjonsordning er en pensjonsordning som foretaket etablerer ved avtale med et livsforsikringsselskap. Lovgivningen pålegger norske forsikringsselskaper å føre en egen konto for hver avtale om foretakspensjonsordning. Den regnskapsmessige atskillelse mellom de ulike foretakspensjonsordninger som et forsikringsselskap forvalter og flytterett, medfører at foretaket har en begrenset råderett over de midler som samles opp i egen ordning. Minimumskrav til fondsopplegg og reguleringer av anvendelsen begrenser råderetten. Foretaket kan også innenfor visse grenser gjennom særskilt avtale påvirke hvordan midlene blir investert.
8. Pensjonskasse er en pensjonsordning som et foretak oppretter i egen regi til fordel for sine ansatte. Pensjonskasse er for alle praktiske formål sett fra foretakets side sammenlignbar med at foretaket driver sitt eget livsforsikringsselskap.
9. Både foretakspensjonsordninger og pensjonskasser baserer seg på fondsopplegg ved at det innbetales premie til fremtidige utbetalinger av pensjoner. Premiebetalingene fordeles på det enkelte medlem av pensjonsordningen og utgjør sammen med den tildelte andel av avkastningen verdien av opptjent pensjonsrett dersom arbeidstaker trer ut av ordningen. Det er imidlertid foretaket og ikke de pensjonsberettigede som er forsikringstaker i forhold til livsforsikringsselskapene. Under en fortsatt drift forutsetning vil det derfor være foretaket som vil være ansvarlig for oppfyllelse av pensjonsforpliktelsene. Forholdet mellom foretaket, ansatt og pensjonsinnretning er således den samme uavhengig av om pensjonsinnretningen er et livsforsikringsselskap eller en pensjonskasse.
10. Et foretaks pensjonspremiefond i en foretakspensjonsordning eller i en egen pensjonskasse representerer formelt sett forskuddsbetalte premier, innbetaling til tilleggsytelser og oppsamlede overskuddsmidler fra pensjonsordningens drift. Den økonomiske realitet er imidlertid at disse fondene som regel helt eller delvis vil medgå til å dekke foretakets pensjonsforpliktelser. Innen gitte forutsetninger kan deler av midler på pensjonspremiefondet etter lov om foretakspensjon tilbakeføres til foretaket.

Økonomiske forhold i pensjonsordninger

11. Et kjennetegn for pensjonsordninger er at de ansatte gradvis opparbeider rettigheter i løpet av sin yrkesaktive periode. Dette i motsetning til andre personalforsikringer slik som gruppelivsforsikring, ulykkesforsikring, yrkesskadeforsikring og reiseforsikring, hvor den forsikringsmessige dekning bare gjelder for en periode (for eksempel ett år) av gangen og løper så lenge ansettelsesforholdet varer og ordningen holdes i kraft. For slike ordninger opparbeides det normalt ikke noen rettigheter vedrørende fremtidige forsikringsdekninger for arbeidstakere som slutter eller pensjoneres. I de tilfeller ansettelsesforholdet medfører opptjening av slike rettigheter, skal denne form for fremtidige ytelser også omfattes av denne standard.
12. Foretakets pensjonsordning vil som hovedregel være basert på en skriftlig avtale eller annen forståelse med de ansatte. Foretaket kan gjennom praksis, tidligere disponeringer eller andre omstendigheter i realiteten ha pådratt seg en pensjonsforpliktelse uten at det foreligger skriftlig avtale. Det må foretas en konkret vurdering for å avgjøre om det foreligger en pensjonsforpliktelse og hvor omfattende forpliktelsen er.
13. Det avgjørende skillet for den regnskapsmessige behandling er om pensjonsordningen er en innskuddsplan eller en ytelsesplan. Begrepet innskuddsplan benyttes i denne standarden som norsk betegnelse for det internasjonale begrepet contribution plan.

Innskuddsplaner

14. Foretakets forpliktelse overfor den ansatte består i å yte bidrag av nærmere angitt størrelse til den enkeltes pensjonssparing. Bidraget er endelig i den forstand at fremtidige forhold som lønnsvekst, avkastning på pensjonssparingen o.l. ikke kan utløse justeringer som relaterer seg til tidligere perioders bidrag. Foretaket eller den ansatte selv bestemmer på hvilken måte sparingen skal organiseres og forvaltes. Bidraget vil i slike pensjonsplaner normalt bli fastsatt som en fast andel av den ansattes lønn. Den fremtidige pensjon vil avhenge av bidragenes størrelse og avkastningen på pensjonssparingen. Bidraget må betales til en separat juridisk enhet atskilt fra foretaket. Foretakets forpliktelse er som hovedregel fullt ut innfridd ved bidragsbetalingen. Dersom utmålingen av bidragets størrelse endres på en slik måte at det er et fastsatt nivå på pensjonsytelsene som styrer bidragenes størrelse, må den formelle innskuddsplanen behandles som en ytelsesplan.

Ytelsesplaner

15. En pensjonsplan som ikke tilfredsstiller definisjonen av innskuddsplan er en ytelsesplan. Foretakets forpliktelse overfor den ansatte består i å yte pensjon av nærmere angitt størrelse. Pensjonsplanen vil beskrive nærmere hvordan pensjonen skal beregnes. Normalt vil lønnen ved eller like før pensjonering og tjenestetid i foretaket være faktorer som er med på å bestemme pensjonens størrelse.
16. En ytelsesplan kan være organisert gjennom en foretakspensjonsordning, egen pensjonskasse eller ved at foretaket har påtatt seg å utbetale pensjonen direkte over drift.
17. For arbeidstakere som blir værende i den samme pensjonsordning frem til pensjonering, vil det være uten betydning hvordan pensjonsretten er opptjent over tid. Ved uttreden før

pensjonsalder eller ved opphør av ordningen vil imidlertid opptjeningsprofilen ha betydning. For fondsbaserte ytelsesplaner vil de individuelt fordelte premiene og tildelt andel av avkastningen utgjøre verdien av de opptjente pensjonsretter dersom arbeidstaker slutter eller ordningen opphører. Under en fortsatt drift forutsetning vil imidlertid kostnadsføringen av pensjonsopptjeningen måtte baseres på det generelle prinsipp om sammenstilling av inntekter og kostnader. Det kan derfor oppstå forskjell mellom regnskapsført opptjent pensjon og opptjent pensjonsrett ved fratredelse eller opphør av ordningen. Den regnskapsmessige behandlingen må bygge på realistiske forutsetninger vedrørende forventet fratredelse o.l.

18. Det må tas konkret standpunkt til om premiebetalingen for en pensjonsordning innebærer en ugjenkallelig overføring av pensjonsansvaret fra foretaket til pensjonsinnretningen som mottar premien, slik at foretaket fritas fra sitt pensjonsansvar. Et avgjørende forhold vil være om foretaket bærer økonomisk risiko for oppfyllelse av de forutsetninger som er lagt til grunn for pensjonsinnretningens overtakelse av pensjonsansvaret. Et annet moment vil være om foretaket blir ansvarlig dersom pensjonsinnretningen ikke kan oppfylle sine forpliktelser. Dersom foretaket blir løst fra sitt pensjonsansvar, vil ordningen sett fra foretakets side bli å behandle som en innskuddsplan. Dersom dette ikke er tilfelle, er det fortsatt foretaket som har pensjonsansvaret. De overførte midler representerer i så fall en investering i pensjonsmidler (fondsopplegg) som vil finansiere foretakets pensjonsforpliktelser.

Uføreplaner

19. For uføreytelser med opptjening av rettigheter i ansettelsesperioden skal det foretas beregning av forventede fremtidige utbetalinger som nåverdijusteres og periodiseres over forventet opptjeningstid, på samme måte som for alderspensjon. Opptjening av rettigheter foreligger når det opparbeides rettighet til fripolise for den ansatte. Effekten av eventuelle estimatavvik og planendringer skal imidlertid resultatføres umiddelbart. Dersom opptjeningsbaserte uføreytelser er inkludert i en ytelsesbasert pensjonsordning (felles ordning) behandles slike uføreytelser som en del av pensjonsordningen. Dette innebærer at uføredelen av den totale pensjonsordningen skal regnes som en pensjonsytelse og ikke som en separat uføreytelse. I slike tilfeller følger behandlingen av effekten av eventuelle estimatavvik og planendringer av prinsippene for pensjonsytelser.
20. For uføreytelser uten opptjening av rettigheter i ansettelsesperioden utgjør årets innbetaling årets kostnad.

Flerforetaksplaner

21. Flerforetaksordninger er innskuddsbaserte eller ytelsesbaserte pensjonsordninger (ikke-offentlige) som:
 - a. slår sammen eiendeler fra foretak som ikke er under samme kontroll, og
 - b. bruker disse eiendelene til ytelser til ansatte i flere enn et foretak, på en slik måte at innskudds- og ytelsesnivået fastsettes uten hensyn til hvilket foretak som sysselsetter de ansatte.
22. Hvorvidt en flerforetaksordning er en innskuddsbasert eller ytelsesbasert pensjonsordning må avgjøres ut i fra det underliggende pensjonsløftet.

23. For ytelsesbaserte flerforetaksordninger skal et foretak regnskapsføre sin andel av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen, pensjonsmidler og kostnad tilknyttet pensjonsordningen på samme måte som alle andre ytelsesbaserte pensjonsordninger, basert på beregning foretatt av planens administrator. Når det ikke foreligger tilstrekkelig informasjon til å regnskapsføre en flerforetaksordning som en ytelsesbasert pensjonsordning, skal et foretak regnskapsføre ordningen som om den var en innskuddsbasert pensjonsordning.

Lovpliktige offentlige pensjonsordninger

24. Et foretak skal regnskapsføre lovpliktige offentlige pensjonsordninger på samme måte som en flerforetaksordning (se punktene 21-23).
25. Lovpliktige offentlige pensjonsordninger er opprettet ved lov for å omfatte alle foretak (eller alle foretak i en bestemt kategori, for eksempel i én næring), og drives av nasjonale eller lokale myndigheter eller av et annet organ (for eksempel et frittstående organ som er opprettet spesielt for dette formålet) som ikke er underlagt det regnskapspliktige foretakets kontroll eller innflytelse. Noen pensjonsordninger som er opprettet av et foretak, sørger for både lovfestede ytelser som erstatter ytelser som ellers ville være omfattet av en lovpliktig offentlig pensjonsordning, og for frivillige tilleggsytelser. Disse pensjonsordningene anses ikke som lovpliktige offentlige pensjonsordninger.
26. Lovpliktige offentlige pensjonsordninger anses etter sin art som ytelsesbaserte eller innskuddsbaserte, avhengig av foretakets forpliktelser i henhold til ordningen. Mange lovpliktige offentlige pensjonsordninger blir inndekket løpende, slik at bidrag fastsettes til et nivå som forventes å være tilstrekkelig til å betale for periodens ytelser, og slik at framtidige ytelser opptjent i løpet av inneværende periode, vil bli betalt av framtidige bidrag. Likevel har foretaket i de fleste lovpliktige offentlige pensjonsordninger ingen rettslig eller underforstått plikt til å betale disse framtidige ytelsene; foretakets eneste plikt er å betale bidragene etter hvert som de forfaller, og dersom foretaket ikke lenger sysselsetter medlemmer av den lovpliktige offentlige pensjonsordningen, vil det ikke være forpliktet til å betale for de ytelsene som foretakets ansatte har opptjent i tidligere år. Av denne grunn er lovpliktige offentlige pensjonsordninger vanligvis innskuddsbaserte pensjonsordninger. I de sjeldne tilfellene der en lovpliktig offentlig pensjonsordning er en ytelsesbasert pensjonsordning, anvender foretaket den behandling som er fastsatt i punktene 21-23.

Bakgrunn for måling og allokering av pensjonskostnader

27. I overensstemmelse med god regnskapsskikk bygger standarden på en forutsetning om fortsatt drift for foretaket og dermed for den eller de pensjonsordninger som er etablert. Videreføring av pensjonsordningene innebærer at foretaket må innrette seg slik at de forpliktelser som ordningene innebærer på lang sikt, kan innfris. For innskuddsplaner vil forpliktelsen være oppgjort ved betaling av innskuddet. For ytelsesplaner vil det oppstå langsiktige forpliktelser som må kostnadsføres over opptjeningstiden i henhold til planens opptjeningsformel. Hver enkelt plan må vurderes for seg..

Måling og allokering av pensjonskostnader for innskuddsplaner

28. Ved innskuddsplaner skal foretaket yte tilskudd til de ansattes pensjonssparing, normalt som en fast andel av lønnen. Innskuddsplaner skal periodiseres etter sammenstillingsprinsippet. Ved vesentlig avstand i tid mellom betaling av innskudd og kostnadsføring må det beregnes rentekostnad/renteinntekt. Formelle innskuddsplaner som i realiteten er ytelsesplaner, skal regnskapsføres som ytelsesplan.

Måling og allokering av pensjonskostnader for ytelsesplaner

29. Periodisering av pensjonskostnader i ytelsesplaner er komplisert fordi det er betydelig avstand i tid mellom opptjening og utbetaling av pensjonsytelsene. Det er derfor vanskelig både å bestemme omfanget av de fremtidige ytelser og hvorledes kostnadene skal fordeles over opptjeningsperioden.

Brutto pensjonskostnad

30. Utgangspunktet for å fastsette periodens brutto pensjonskostnad vil være den samlede estimerte og diskonterte pensjonsforpliktelse ved begynnelsen og slutten av perioden.
31. Pensjonsforpliktelsen som beregnes i nominell størrelse, vil i første rekke avhenge av den nominelle sluttlønnen som pensjonsytelsene normalt utmåles i forhold til og eventuelle reguleringsbestemmelser og praksis som påvirker de faktiske pensjonsutbetalingene, f.eks. inflasjonsjustering. Den andre hovedfaktoren for å fastsette pensjonsforpliktelsen vil være opptjeningsgraden.
32. Standarden er basert på en aktuarmessig beregningsmetode hvor pensjonsforpliktelsen måles som den diskonterte verdi (nåverdien) av de estimerte fremtidige pensjonsytelser som regnskapsmessig må anses opptjent frem til balansedagen. Det er pensjonsplanens opptjeningsformel som skal legges til grunn ved allokering av pensjonskostnadene til de forskjellige regnskapsperioder. Ved vesentlig opptjening mot slutten av opptjeningsperioden skal en lineær metode brukes som allokeringemetode i stedet for pensjonsplanens opptjeningsformel. Det legges da til grunn at arbeidstakerne opparbeider pensjonsretter jevnt over opptjeningsperioden.
33. Det er lang avstand mellom opptjeningen av pensjonsretter og utbetaling av pensjon. De fremtidige pensjonsutbetalinger må derfor diskonteres for å uttrykke verdien av de påløpte pensjonsforpliktelser på balansedagen.
34. Periodens brutto pensjonskostnad består av summen av:
- Nåverdien av årets pensjonsopptjening
 - Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen (dvs. økning i nåverdien av opptjent forventet pensjonsutbetaling som følge av at utbetalingen er kommet en periode nærmere i tid).
35. Utbetaling av pensjoner medfører i seg selv ingen kostnadsføring i utbetalingsperioden fordi utbetalingen vil motsvares av en tilsvarende nedgang i forpliktelsen. Så lenge det eksisterer en pensjonsforpliktelse vil imidlertid rentekostnaden på pensjonsforpliktelsen kostnadsføres i hver periode.

Netto pensjonskostnad

36. Det følger av det ovenstående at brutto pensjonskostnad fastsettes uavhengig av hvordan pensjonsordningen er organisert og finansiert. Et eventuelt fondsopplegg vil imidlertid påvirke foretakets netto pensjonskostnad. I fondsbaserte ordninger hvor det betales premie for å dekke fremtidige pensjonsutbetalinger, vil det være en avkastning på midlene som helt eller delvis vil kunne dekke brutto pensjonskostnad. Fondsopplegget ses på som en investering hvor avkastningen brukes til å redusere personalkostnadene i senere perioder. Det vil således være netto pensjonskostnad som skal belastes resultatregnskapet.
37. Periodens netto pensjonskostnad vil således være differansen mellom:
- Periodens brutto pensjonskostnad
 - Periodens forventede avkastning på pensjonsmidler

Nærmere om pensjonsforpliktelser

38. I de fleste pensjonsordninger fastsettes pensjonens størrelse i forhold til lønn m.v. på pensjoneringstidspunktet. Det innebærer at denne nominelle størrelsen må estimeres på best mulig måte for å fastsette den pensjonsforpliktelsen som vil komme til utbetaling. Det må derfor tas hensyn til forventet lønnsvekst frem til pensjoneringstidspunkt, uavhengig av hva den nominelle lønnsveksten skyldes. I estimeringen vil det imidlertid være naturlig å fokusere på faktorer som generell inflasjon og forhold som påvirker reallønnen som for eksempel produktivitetstillegg og individuelle kompetansetillegg.
39. Dersom det i en pensjonsordning er avtalt at løpende pensjoner skal reguleres periodisk, eksempelvis som følge av inflasjon, skal dette tas hensyn til ved beregning av pensjonsforpliktelsen. Dette gjelder også hvor årlig regulering ikke er avtalefestet, men hvor omstendigheter for øvrig tilsier at en periodisk regulering av løpende pensjoner kan forventes.
40. Ved beregning av pensjonsforpliktelsene skal det tas hensyn til den arbeidsgiveravgift som foretaket må betale ved utbetaling av direkte pensjoner og ved innbetaling av premier til fondsbaserte ordninger. Arbeidsgiveravgiften er et delelement av foretakets ytelse (sammen med pensjonsytelsen til den ansatte) og er da en del av pensjonsforpliktelsen.
- 41A. For ufonderte pensjonsordninger inkluderes arbeidsgiveravgiften direkte i målingen av pensjonsforpliktelsen. Som et alternativ til hovedregelen, tillates det anvendelse av samme tilnæringsmetode som for fonderte ordninger, jf. drøftelsen nedenfor. For fondsbaserte ordninger burde arbeidsgiveravgiften beregnes med utgangspunkt i premiebetalingene og periodiseres over opptjeningsperioden på samme måte som pensjonsytelsene. I praksis kan det være vanskelig å estimere størrelse og tidspunkt for premiebetalingene, og det tillates derfor anvendelse av tilnæringsmetoder for periodisering av arbeidsgiveravgiften.
- 41B. En tilnæringsmetode vil være å beregne arbeidsgiveravgift av netto faktisk underfinansiering. Beregnet arbeidsgiveravgift inkluderes i brutto pensjonsforpliktelse. Dette medfører at netto estimatavvik vil inneholde estimatavvik knyttet til arbeidsgiveravgift, dersom ikke alle estimatavvik innregnes fortløpende. Brutto pensjonsforpliktelse som grunnlag for fastsettelse av amortiseringsgrunnlaget for eventuell korridor vil da inkludere arbeidsgiveravgift.

- 41C. En annen og likeverdig tilnæringsmetode vil være å beregne arbeidsgiveravgift av netto faktisk underfinansiering, men at beregnet arbeidsgiveravgift ikke inkluderes i brutto pensjonsforpliktelse. I stedet inngår arbeidsgiveravgift som et tillegg til netto pensjonsforpliktelse. Estimatavvik vil inneholde estimatavvik knyttet til arbeidsgiveravgift, dersom ikke alle estimatavvik innregnes fortløpende. Brutto pensjonsforpliktelse som grunnlag for fastsettelse av amortiseringsgrunnlaget for eventuell korridor vil da ikke inkludere arbeidsgiveravgift.

For fondsbaserte ordninger som er faktisk overfinansiert, kan betalt arbeidsgiveravgift innregnes i balansen som forskuddsbetalt avgift dersom overfinansieringen tilfredsstillende kravene til innregning i balansen, jf. punkt 47, Innregning i balansen begrenses til den andel av overfinansieringen som det ikke er planlagt tilbakeføring av pensjonsmidler til foretaket for.

Nærmere om pensjonsmidler

42. Et foretak kan finansiere sine fremtidige pensjonsutbetalinger ved innbetaling til et livsforsikringselskap eller egen pensjonskasse. Pensjonsmidlene vurderes til virkelig verdi.
43. Alle midler som er avsatt til dekning av pensjonsforpliktelsene medtas ved måling av pensjonsmidler. Premiefondsmidler medtas i sin helhet som pensjonsmidler og skal således ikke reduseres med eventuelle midler som skal eller kan tilbakeføres til foretaket etter Lov om Foretakspensjon før midlene faktisk er refundert.
44. For planer fondert i et livsforsikringselskap er det forsikringsavtalen som utgjør pensjonsmidlene og som skal måles. For pensjonskasser er det de underliggende eiendelene i pensjonskassen som måles fratrukket pensjonskassens driftsrelaterte forpliktelser.

Ikke innbetalte premier eller tilskudd til premiefond inngår ikke i pensjonsmidler.

Netto pensjonsforpliktelse

45. Netto pensjonsforpliktelse ved regnskapsperiodens utløp er differansen mellom nåverdien av pensjonsforpliktelsene og verdien av pensjonsmidler som er avsatt for betaling av ytelsene.

Overfinansiering

46. Dersom verdien av pensjonsmidlene overstiger nåverdien av de påløpte pensjonsforpliktelsene, foreligger det overfinansiering. Pensjonsmidler kan bare anvendes til pensjonsformål. Under gitte forutsetninger kan imidlertid deler av pensjonspremierfondet tilbakeføres til foretaket. I konsernforhold er det ikke uproblematisk å overføre pensjonsmidler på tvers av foretaksgrenser selv der det er etablert en felles pensjonsordning. Det forekommer også situasjoner hvor en ordning har overfinansiering og en annen ordning underfinansiering selv innen samme foretak. Dette kan f.eks. oppstå når en ordning er godkjent som foretakspensjonsordning etter lov om foretakspensjoner, mens den andre ordningen faller utenfor.

47. For å kunne balanseføre overfinansieringen helt eller delvis som en fordel må det sannsynliggjøres en fremtidig økonomisk fordel av de overskytende pensjonsmidlene, hensyntatt eventuelle kumulative uinnregnede netto aktuarielle tap og kostnad ved tidligere perioders pensjonsopptjening (planendring). Fremtidige økonomiske fordeler materialiseres for foretaket i form av en reduksjon i fremtidige bidrag eller en refusjon i kontanter, enten direkte til foretaket eller indirekte til en annen ordning med en underdekning. Dersom man ikke kan sannsynliggjøre fremtidig bruk av overfinansiering, må den balanseførte fordelene reduseres tilsvarende.
48. Anvendelsen av punkt 47 skal ikke føre til innregning av gevinst bare som følge av inneværende periodes aktuarielle tap eller kostnad ved tidligere pensjonsopptjening, eller til innregning av tap bare som følge av inneværende periodes aktuarielle gevinst.

Forutsetninger – endringer og avvik

49. Beregning av pensjonskostnader kan bygge på følgende økonomiske og aktuarmessige forutsetninger¹:

Økonomiske forutsetninger:

- Diskonteringsrente
- Forventet avkastning på pensjonsmidler
- Lønnsutvikling
- Regulering av løpende pensjon
- Regulering av Folketrygdens grunnbeløp

Aktuarmessige forutsetninger:

- Demografiske faktorer (dødelighet, uførhet m.v.)
- Frivillig avgang m.v.

50. Diskonteringsrenten skal være uavhengig av foretakets økonomiske situasjon og om pensjonsforpliktelsene finansieres med fondsopplegg eller over driften. Diskonteringsrenten fastsettes med utgangspunkt i den langsiktige risikofrie renten, statsobligasjonsrenten eller renten på foretaksobligasjoner med høy kredittverdighet. I den grad tidshorizonten for pensjonsforpliktelsen går utover observerbare markedsrenter, må renten justeres for å tilpasses løpetiden.
51. Den forventede avkastningen på pensjonsmidlene fastsettes på bakgrunn av hvordan pensjonsmidlene er investert. Avkastningen settes til den langsiktige forventede avkastning og skal justeres årlig dersom den langsiktige forventningen endres.
52. I den grad ordningen er knyttet opp mot folketrygdens ytelser gjennom avtale eller på annen måte, er også regulering av disse en viktig forutsetning (grunnbeløp m.v.).
53. Skal regnskapet gi et mest mulig korrekt uttrykk for kostnadene ved en pensjonsordning, må forutsetningene være realistiske. De enkelte forutsetningene må være konsistente i den forstand at de gir uttrykk for den samme antagelse om fremtidig økonomisk utvikling. Økonomiske forhold som det vil være naturlig å ta hensyn til ved valg av forutsetninger er rentenivå, langsiktig utvikling i priser, alminnelig økonomisk vekst m.v.

¹ For ytterligere veiledning i fastsettelse av forutsetningene, se NRS(V) Pensjonsforutsetninger.

Endringer i forutsetninger og avvik

54. Endringer i de underliggende økonomiske forhold kan medføre at beregningsforutsetningene bør endres. Likeledes kan det oppstå endringer i aktuariemessige forutsetninger. Slike endringer er å betrakte som endringer i regnskapsestimater, og virkningen burde således inngå i resultatet for den periode de oppstår i. Den faktiske avkastningen på pensjonsmidlene kan i den enkelte periode også avvike vesentlig fra den forventede avkastningen. Som et likestilt alternativ er det tillatt å fordele virkningen av slike endringer og avvik som eksisterer ved årets begynnelse systematisk over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsstid eller over kortere tid. Utsatt innregning må gjennomføres konsistent for alle ordninger.
55. Som et annet likestilt alternativ tillates en spesiell utjevningmetode for de beløp som skal fordeles over tid. Akkumulert virkning av estimatendringer og avvik på inntil 10% av hva som er størst av pensjonsforpliktelsene og pensjonsmidlene, kan holdes utenfor grunnlaget for resultatføring. Når akkumulert virkning ved årets begynnelse overstiger 10%-grensen, skal resultatføring av det overskytende påbegynnes og fordeles over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsstid eller kortere.

Endringer i pensjonsplan

56. En endring av en ordning skjer når et foretak innfører eller trekker tilbake en ytelsesbasert pensjonsordning eller endrer ytelsene som skal betales under en eksisterende ytelsesbasert pensjonsordning. Endringer av betingelsene i en pensjonsordning kan påvirke forpliktelsens størrelse. Planendring kan skje enten med tilbakevirkende kraft, eller med effekt kun for fremtidig opptjening. For planendringer som ikke gis tilbakevirkende kraft, vil det ikke foreligge en forpliktelse med bakgrunn i tidligere års opptjening. Planendringen vil således kun ha betydning for fremtidig pensjonsopptjening. Planendringer med tilbakevirkende kraft som er betinget av fremtidig ansettelse, innregnes enten i resultatregnskapet umiddelbart eller fordeles lineært over tiden frem til ytelsen ikke lenger er betinget av fremtidig ansettelse. Øvrige planendringer innregnes i resultatregnskapet umiddelbart. Det vil også være anledning til å anvende eventuell gevinst som oppstår til å redusere eventuelle uinnregnede kostnader ved tidligere perioders pensjonsopptjening som er tilknyttet den samme ordningen.
- 56A Før man måler effekten av planendring, skal pensjonsforpliktelsen og eventuelt pensjonsmidlene måles på tidspunktet for endringen. Pensjonsopptjening, rentekostnad og forventet avkastning for gjenværende del av regnskapsperioden fastsettes basert på forutsetninger per planendringstidspunkt.
57. Etablering av nye ordninger hvor de ansatte tildeles opptjening med tilbakevirkende kraft, behandles som planendring.

Avkorting og oppgjør

58. En avkorting er en betydelig reduksjon foretatt av foretaket i antallet ansatte som omfattes av en ordning. En avkorting skjer når et foretak i vesentlig grad reduserer antallet ansatte som omfattes av en ordning. En avkorting kan skje som følge av en isolert hendelse, for eksempel stengning av en fabrikk, opphør av en virksomhet eller avvikling

eller utsettelse av en ordning. Et oppgjør er en transaksjon som fjerner alle ytterligere rettslige eller underforståtte plikter for en del av eller alle ytelser som hører inn under en ytelsesbasert pensjonsordning, bortsett fra en betaling av ytelser til, eller på vegne av, ansatte som er fastsatt i vilkårene i ordningen og inkludert i de aktuarmessige forutsetningene. Et oppgjør skjer når et foretak inngår i en transaksjon som fjerner alle ytterligere rettslige eller underforståtte plikter for en del av eller alle ytelsene som hører inn under en ytelsesbasert pensjonsordning (bortsett fra en betaling av ytelser til, eller på vegne av, ansatte i samsvar med vilkårene i ordningen og inkludert i de aktuarmessige forutsetningene).

Gevinster eller tap som oppstår i forbindelse med oppgjør eller vesentlig avkorting av en pensjonsordning skal resultatføres ved oppgjøret eller avkorting. Gevinst eller tap i forbindelse med oppgjør eller vesentlig avkorting av en pensjonsordning vil bestå av endringer i pensjonsforpliktelsen, endringer i pensjonsmidlene og tilhørende uamortiserte estimatavvik og planendringer.

59. Før man måler effekten av oppgjøret eller avkorting av pensjonsordningen, skal pensjonsforpliktelsen og eventuelt pensjonsmidlene måles på tidspunktet for oppgjøret eller den vesentlige avkorting. Pensjonsopptjening, rentekostnad og forventet avkastning for gjenværende del av regnskapsperioden fastsettes basert på forutsetninger per avkortingstidspunkt.
60. Dersom et oppgjør eller vesentlig avkorting av pensjonsordningen kun omfatter en andel av de ansatte som er dekket av ordningen, skal gevinst eller tap beregnes proporsjonalt med mindre en annen fordeling er mer fornuftig ut fra omstendighetene. Det kan for eksempel være hensiktsmessig å anvende en eventuell gevinst som oppstår av en avkorting eller et oppgjør av den samme ordningen, til først å kvitte seg med eventuelle uinnregnede kostnader ved tidligere perioders pensjonsopptjening som er tilknyttet den samme ordningen. Den proporsjonale andelen fastsettes ut fra nåverdien av pensjonsforpliktelsen før og etter oppgjøret eller den vesentlige avkorting.

Nærmere om måletidspunkt

61. Beløpene i resultatregnskapet er i utgangspunktet basert på grunnlagsdata og forutsetninger fastsatt ved periodens begynnelse og vil derfor være kjent før balansedagen. Målingen av årets pensjonskostnad foretas samtidig med målingen av foregående regnskapsårs pensjonsforpliktelse ved slutten av det regnskapsåret. Hendelser i løpet av regnskapsåret som vil medføre betydelig effekt på pensjonskostnaden, skal hensyntas. Slike hendelser kan være betydelige markedsfluktuasjoner, betydelige opptak av nye medlemmer i planen som vil medføre at kostnadene for disse må tas med i årets pensjonskostnad og andre betydelige engangshendelser. Måling av pensjonsforpliktelse og pensjonsmidler gjennomføres på balansedagen.
62. Av praktiske hensyn er det tillatt å gjøre beregninger av pensjonsforpliktelsen basert på grunnlagsdata og forutsetninger på et tidligere tidspunkt enn balansedagen. Endringer i underliggende grunnlagsdata eller beregningsforutsetninger (for eksempel diskonteringsrenten) frem til balansedagen som påvirker den beregnede forpliktelsen betydelig, medfører behov for en oppdatert beregning.

Spesifikasjon i regnskapet

63. I resultatregnskapet inkluderer netto pensjonskostnad arbeidsgiveravgift og resultatført virkning av endringer i estimater og pensjonsplaner. I tillegg inngår resultatført avvik mellom faktisk og forventet avkastning på pensjonsmidlene og gevinster eller tap i forbindelse med avvikling eller vesentlig innskrenkning av en pensjonsordning. Periodens netto pensjonskostnad inngår i posten lønnskostnader.
64. Netto pensjonsforpliktelse i balansen inkluderer arbeidsgiveravgift og er etter korrigering for utsatt resultatføring av virkning av endringer i estimater og pensjonsplaner, samt avvik mellom faktisk og forventet avkastning på pensjonsmidler. Netto pensjonsforpliktelse vises som langsiktig gjeld. Verdi av overfinansiering vises som en langsiktig fordring.
65. Verdi av overfinansiering i en ordning og underfinansiering i andre ordninger som foretaket måtte ha og hvor overføring ikke er mulig, vises separat i regnskapet.
66. På grunn av nettoføring i både resultatregnskap og balanse samt utsatt resultatføring av virkning av estimatendringer etc., er det et betydelig behov for tilleggsinformasjon. Tilleggsinformasjonen må gjøre det mulig å beregne foretakets brutto pensjonskostnad. Nåverdien av foretakets pensjonsforpliktelse og markedsværdien på pensjonsmidlene er interessante størrelser for å vurdere foretakets stilling. Størrelsen på ikke resultatført virkning av estimatendringer etc. vil påvirke senere perioders resultater og er således viktig informasjon. En hensiktsmessig måte å tilfredsstille vesentlige deler av informasjonsbehovet på, er å foreta en avstemming i note mellom faktisk størrelse på pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser og tilsvarende størrelser som er innarbeidet i balansen.

Anvendelse av alternative regnskapsstandarder

67. Foretak som avlegger årsregnskap etter regnskapsloven kapittel 3 til 7 kan anvende målereglene og reglene om resultatspesifikasjon i IAS 19 *Ytelser til ansatte*, med modifikasjon som angitt i punkt 67C nedenfor, som alternativ til punktene 27-66 og 70-72 for de ansatteytelser som er omfattet av punkt 2.
 - 67A. *Regnskapsmessig behandling ved overgang fra punktene 27-66 og 70-72 til IAS 19*
Anvendte regnskapsprinsipper skal reflekteres i regnskapet som om prinsippene var anvendt fullt ut bakover i tid. Tidspunkt for overgang fra punktene 27 – 66 og 70-72 til IAS 19 settes til starten av første regnskapsår det utarbeides sammenligningstall for. Ved overgang kan det oppstå et avvik mellom hva som var regnskapsført ved anvendelse av punktene 27-66 og 70-72, og hva som skal regnskapsføres på samme tidspunkt etter IAS 19. Forskjellen kan bestå av estimatavvik og/eller prinsippendringer. Både estimatavvik og prinsippendringer innregnes i annen egenkapital, jf. punkt 67C og NRS 5 punkt 5.
 - 67B. *Opphevet*
 - 67C. Aktuarielle gevinster og tap i perioden skal etter IAS 19 punkt 120(c) innregnes i andre inntekter og kostnader. I regnskaper avlagt etter god regnskapsskikk, innregnes slike aktuarielle gevinster og tap med endelig virkning direkte i annen egenkapital.
68. USGAAP-rapporterende foretak som avlegger årsregnskap etter regnskapsloven kapittel 3 til 7, kan anvende målereglene og reglene om resultatspesifikasjon i USGAAP som

alternativ til punktene 27-66 og 70-72 for de ansatteytelser som er omfattet av punkt 2. USGAAP krever at aktuarielle gevinster og tap innregnes direkte i annen egenkapital på balansedagen, men at resultatføringen gjennomføres som om korridorløsning fortsatt anvendes. Avstemningsposten skjer via "other comprehensive income". Foretak som anvender USGAAP etter dette punktet, kan på balansedagen innregne aktuarielle gevinster og tap med endelig virkning direkte i annen egenkapital.

69. Foretak som anvender alternative regnskapsstandarder i henhold til punkt 67 og 68 ovenfor, vil ha anledning til å endre til denne regnskapsstandards punkter 27-66 og 70-72. Virkning av prinsippendring regnskapsføres i henhold til NRS 5 Særlige poster mv. Anvendelse av punktene 54 og 55 for utsatt resultatføring av estimatavvik/virkning av endring i forutsetninger innebærer at måling av virkningen av prinsippendringen må ta utgangspunkt i etableringstidspunktet for pensjonsordningen. Som et alternativ kan oppdatert nåverdi etter NRS 6 sine punkter 27-66 av netto forpliktelse (netto fordring hvis overfinansiering) innregnes i balansen på starten av første regnskapsår det utarbeides sammenligningstall for. Foretak kan etter dette alternativet etablere utsatt resultatføring for estimatavvik/virkning av endringer av forutsetninger etter punktene 54 eller 55 fra dette tidspunktet.

Endring av regnskapsprinsipp

70. Endring av regnskapsprinsipp som følge av implementering av denne standard skal korrigeres direkte mot egenkapitalen ved periodens begynnelse. Virkning av innføringen skal beregnes på grunnlag av de estimater og pensjonsplaner som legges til grunn ved tidspunktet for implementering.
71. Overgangsvirkningen tas fullt ut i innføringsåret. Det kan være betydelig arbeid og usikkerhet forbundet med omarbeidelse av tidligere års regnskap etter standarden. Av praktiske hensyn kreves det derfor ikke korrigerende av sammenligningstall.
72. Endring av metode for amortisering av estimatavvik og endring i forutsetninger er endring i regnskapsprinsipp og skal behandles i tråd med NRS 5 Spesifikasjon av særlige poster mv. Endring av metode omfatter endring av amortiseringsperiode.

Tilleggsopplysninger

73. Det må gis opplysninger om:
- Foretakets pensjonsordninger inklusive opplysning om antallet personer forpliktelsen omfatter og betingelser
 - Regnskapsprinsipper inklusiv metoder for vurdering av pensjonsmidlene og aktuarmessige beregninger
 - Viktige økonomiske og aktuarmessige forutsetninger
 - Sammensetning av netto pensjonskostnad herunder eventuelle effekter av oppgjør eller avkorting av pensjonsplan. Kostnadsført arbeidsgiveravgift kan presenteres som separat element i spesifikasjonen av sammensetningen av pensjonskostnaden.
 - Faktisk avkastning på og sammensetning av pensjonsmidler
 - Avstemming mellom faktisk netto pensjonsforpliktelse og balanseført netto pensjonsforpliktelse som viser størrelsen av utsatt resultatføring av virkning av estimatendringer og avvik mellom faktisk og forventet avkastning på

- pensjonsmidler. Periodisert arbeidsgiveravgift kan presenteres som separat element i spesifikasjonen av sammensetningen av pensjonsforpliktelsen.
- Metode for regnskapsføring av arbeidsgiveravgift.
74. For innskuddsplaner må det gis opplysning om årets beløp innregnet i resultatregnskapet.
75. For flerforetaksplan som er ytelsesplan, men som regnskapsføres som innskuddsbasert pensjonsplan etter punkt 23, skal følgende opplysninger gis:
- a. det faktum at planen er en ytelsesbasert pensjonsplan og
 - b. grunnen til at det ikke finnes tilstrekkelig informasjon til å gjøre foretaket i stand til å regnskapsføre planen som en ytelsesbasert pensjonsplan, og
76. I den utstrekning et overskudd eller underskudd i flerforetaksplanen kan påvirke størrelsen på fremtidige innskudd, i tillegg opplyse om:
- c. eventuell tilgjengelig informasjon om slikt overskudd eller underskudd,
 - d. grunnlaget som er benyttet for å fastsette dette overskuddet eller underskuddet; og
 - e. eventuelle konsekvenser av dette for foretaket.
77. Foretak som anvender prinsipp om innregning av aktuarielle gevinster og tap i perioden de oppstår i samsvar med punkt 67C og punkt 68, skal gi opplysning om det akkumulerte beløpet av aktuarielle gevinster og tap som er innregnet direkte i annen egenkapital samt årets beløp innregnet direkte i annen egenkapital.

Ikrafttredelse

78. Endringene i punkt 56, 56A, 57 til 59 og 61 vedtatt i november 2019 trer i kraft for regnskapsår som påbegynnes 1. januar 2020 eller senere. Tidligere anvendelse er tillatt.

Overgangsregler

79. Overgangsreglene får anvendelse for foretak som anvender målreglene og reglene om resultat spesifisering i IAS 19 *Ytelser til ansatte* i henhold til punkt 67, men som endrer til denne regnskapsstandards punkter 27-66 og 70-72 i henhold til punkt 69.
80. Foretak som har anvendt reglene om utsatt resultatføring av estimatavvik/virkning av endring av forutsetninger etter IAS 19:

Foretakene kan som en forenkling videreføre uamortiserte estimatavvik/virkning av endring av forutsetninger fra anvendelse av IAS 19. Ved overgang kan det oppstå et avvik mellom hva som var regnskapsført etter IAS 19 og hva som skal regnskapsføres på samme tidspunkt etter punktene 27-66 og 70-72. Forskjellen kan bestå av estimatavvik/virkning av endring av forutsetninger og/eller prinsippendringer. Foretaket behandler avvik ved overgangen som estimatavvik. Tidspunkt for overgang fra IAS 19 settes til starten av første regnskapsår det utarbeides sammenligningstall for, jf. NRS 5 om prinsippendring.

81. Foretak som har anvendt IAS 19 sine regler om enten umiddelbar resultatføring av alle estimatavvik/virkning av endring av forutsetninger eller føring av verdiendringer over Andre inntekter og kostnader (OCI):

Foretakene følger reglene i punkt 69 ovenfor.

Vedlegg 1. Aktuelle regnskapsspørsmål for foretak i forbindelse med lov om foretakspensjon, lov om innskuddspensjon, lov om tjenestepensjon og i forhold til offentlige tjenestepensjonsordninger samt i forhold til avtalefestet pensjon (AFP) (Sist oppdatert januar 2014)

Innledning

1. Foretakenes pensjonsordninger er i det vesentligste styrt av lov om foretakspensjon for ytelsesbaserte pensjonsordninger, lov om innskuddspensjon for innskuddsbaserte pensjonsordninger og lov om tjenestepensjoner for pensjonsordninger som innehar elementer fra både foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven. Det er en stor grad av valgmuligheter i utforming av pensjonsordninger. Det er mulig å ha ulike ordninger i samme foretak og det er mulig å bytte fra en ordning til en annen. I lovverket er fisjon, fusjon og opphør av pensjonsordninger særskilt regulert.
2. Lovgivningen reiser en rekke spørsmål i forhold til den regnskapsmessige behandling. NRS 6 Pensjonskostnader har sin basis i internasjonale og generelle prinsipper, men omhandler også norsk praksis og regelverk. Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) har derfor funnet grunn til å supplere NRS 6 gjennom et vedlegg som behandler forhold som det antas å være av betydning for regnskapsbrukere å få avklart. Vedlegget utfyller NRS 6 ved å angi konkrete løsninger på spesifikke problemstillinger med basis i prinsipper i NRS 6. Vedlegget har samme status som NRS 6. Små foretak som ikke anvender NRS 6 i regnskapsføringen omhandles ikke.
3. Vedlegget er organisert ved at det først drøfter spørsmål som knytter seg til lov om foretakspensjon og til lov om innskuddspensjon og dernest til lov om tjenestepensjon. Videre drøftes tema vedrørende overgang fra en ordning til en annen, deretter spørsmål knyttet til pensjonsordninger i Statens Pensjonskasse (SPK), Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og tilsvarende pensjonsordninger. Til slutt omtales avtalefestet pensjon (AFP-ordninger).

Lov om foretakspensjon

4. Denne loven innebærer reguleringer som har innvirkning på forutsetningene for den regnskapsmessige måling av pensjonsforpliktelsene og pensjonskostnad. Dette gjelder forutsetninger om avgang, regulering av pensjonsytelsene og hva som kan inngå i pensjonsmidler. Det er også anledning til å avdekke etterlatte- og uførepensjon gjennom rene risikopremier, dvs uten at det opptjenes rettigheter som arbeidstaker får med seg gjennom fripolise ved fratredelse. I det følgende omtales enkelte regnskapsmessige forhold knyttet til etterlatte- og uførepensjon.

Etterlatte- og uførepensjon

5. Der etterlatte- og uførepensjon inngår som en integrert del av en ytelsesbasert pensjonsordning, skal disse pensjonsytelsene i utgangspunktet omfattes av den regnskapsmessige periodiseringen. Dette er blant annet basert på at opparbeiding av

pensjonsrettigheter er en del av pensjonssystemet også for etterlatte- og uførepensjoner. I henhold til lov om foretakspensjon skal pensjonsopptjeningen være lineær over den ansattes mulige medlemstid frem til nådd pensjonsalder (mens opptjeningen etter tidligere lov- og forskriftsverk var bestemt av premiereserven, som igjen var bestemt av de akkumulerte premieinnbetalinger).

6. Finansdepartementet har i brev til Finanstilsynet av 19.04 2001 presisert at lov om foretakspensjon ikke er å fortolke som et påbud om at det skal være slik oppsparing for etterlatte- og uførepensjon. Dette innebærer at rene risikopremier, som altså ikke inneholder noe element av oppsparing, kan benyttes for slike ytelser. Det medfører at ytelsene da vil være begrenset til forsikringsmessig dekning ved arbeidstakers eventuelle død eller uførhet mens han er yrkesaktivt medlem av ordningen. Arbeidstagere som slutter og meldes ut av pensjonsordningen får ikke med seg noen opptjent pensjonsdekning som kommer til utbetaling hvis de senere blir uføre eller når de dør. Tilsvarende vil en alderspensjonist ikke være omfattet av etterlattedekning i tilfelle død.
7. Finansdepartementets ovennevnte brev presiserer videre at der premien også inneholder en sparedel for etterlatte- og uførepensjon etter lov om foretakspensjon, så skal lovens bestemmelser om lineær opptjening over medlemstiden legges til grunn.
8. Det vil være naturlig at periodisering for etterlatte- og uføredekninger begrenses til pensjonsplaner som gir rett til pensjonsopptjening for disse ytelsene. Der etterlatte- og uføredekninger er utformet som rene risikodekninger, settes periodens kostnad for disse ytelsene lik risikopremien.
9. Hvis en ordning med opptjening legges om til ren risikodekning, har medlemmene rett til opptjeningen som har funnet sted frem til endringen trer i kraft. Opptjeningen skal sikres ved utstedelse av individuelle fripoliser.
10. Fripoliser er individuelle avtaleforhold direkte mellom forsikringsselskap og det enkelte medlem, hvorved foretaket ikke har noen økonomisk risiko knyttet til innfrielsen av fripolisens pensjonsytelser. Der fripoliseløsning blir valgt, skal disse følgelig holdes utenom ved den regnskapsmessige vurdering av foretakets pensjonsforpliktelser.
11. Ytelsesbasert etterlatte- og uførepensjon kan inngå i pensjonsplanen også der alderspensjonen er utformet i overensstemmelse med lov om innskuddspensjon eller som engangsbetalt foretakspensjon i henhold til lov om foretakspensjon. Den regnskapsmessige sontring som det er redegjort for i foregående avsnitt gjelder uavhengig av om alderspensjonen er klassifisert regnskapsmessig som ytelsesbasert eller som innskuddsbasert.

Lov om innskuddspensjon

12. Med virkning fra 1. januar 2001 trådte lov om innskuddspensjon i kraft. Med dette er det åpnet for at foretakene oppnår rett til skattefradrag for innbetalinger til tjenstepensjonsordning, også der pensjonsordningen er utformet etter det innskuddsbaserte prinsipp. Vilket for rett til skattefradrag er at pensjonsordningen er utformet i overensstemmelse med de rammer som er trukket opp i loven.

13. Formålet med omtalen nedenfor er å klargjøre hvilke vilkår som må være oppfylt for at en pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven kan klassifiseres som innskuddsbasert også i regnskapsmessig forstand. Det vil også være behov for å klarlegge den regnskapsmessige behandling av engangsbetalt foretakspensjon som er regulert i lov om foretakspensjon, men som i sitt økonomiske innhold ligner innskuddspensjon.

Innskuddsplaner

14. Selve den regnskapsmessige behandling for innskuddsplaner er uproblematisk og trenger ingen nærmere utdypning her: Periodens kostnad er normalt lik påløpt innskudd.

Foretaket har ingen pensjonsforpliktelser utover innskuddsbetalingen, og balanseføring for påløpte pensjonsforpliktelser er derfor ikke en aktuell problemstilling. Den regnskapsmessige behandling av etterlatte- og uførepensjon knyttet til innskuddsplaner er dekket av omtalen under lov om foretakspensjon, jf. punkt 5.

15. I NRS 6 Pensjonskostnader, er innskuddsbaserte pensjonsordninger omtalt slik:

”Foretakets forpliktelse overfor den ansatte består i å yte bidrag av nærmere angitt størrelse til den enkeltes pensjonssparing. Bidraget er endelig i den forstand at fremtidige forhold som lønnsvekst, avkastning på pensjonssparingen o.l. ikke kan utløse justeringer som relaterer seg til tidligere perioders bidrag. Foretaket eller den ansatte selv bestemmer på hvilken måte sparingen skal organiseres og forvaltes. Bidraget vil i slike pensjonsplaner normalt bli fastsatt som en fast andel av den ansattes lønn. Den fremtidige pensjon vil avhenge av bidragenes størrelse og avkastningen på pensjonssparingen. Bidraget må betales til en separat juridisk enhet atskilt fra foretaket. Foretakets forpliktelse er som hovedregel fullt ut innfridd ved bidragsbetalingen. Dersom utmålingen av bidragets størrelse endres på en slik måte at det er et fastsatt nivå på pensjonsytelsene som styrer bidragenes størrelse, må den formelle innskuddsplanen behandles som en ytelsesplan.”

16. IAS 19 stiller opp følgende kriterium for regnskapsmessig klassifisering av en pensjonsordning som innskuddsplan:

” « Innskuddsbaserte pensjonsordninger » er pensjonsordninger der et foretak betaler inn faste bidrag til en atskilt enhet (et fond), og ikke har noen juridisk eller underforstått plikt til å utbetale ytterligere bidrag dersom fondet ikke har tilstrekkelige eiendeler til å betale alle ytelser til ansatte knyttet til tjenester som ansatte har utført i inneværende og tidligere regnskapsperioder. Ytellesbaserte pensjonsordninger » er pensjonsordninger som ikke er innskuddsbaserte pensjonsordninger.”

17. Det fremgår av NRS 6 og understøttes av IAS 19, at det er den økonomiske realitet i risikofordelingen mellom foretak og ansatt som bestemmer den regnskapsmessige klassifisering av pensjonsordningen, ikke hvilken kategori pensjonsordningen hører hjemme i med hensyn til lovregulering, skattemessig behandling, en pensjonsleverandørs systemer og rutiner e.l.
18. For klassifisering som innskuddsplan i regnskapsmessig forstand er det avgjørende kriterium at foretaket ikke lenger har noen forpliktelse knyttet til pensjonsrettigheter for

tidligere tjenestetid når pensjonsinnskuddet er betalt. Innskuddsbetalingen må altså representere innfrielse av pensjonsforpliktelsen med endelig virkning.

19. NRS oppfatter det materielle innhold i lov om innskuddspensjon slik at pensjonsordninger som utformes i overensstemmelse med loven som hovedregel blir å klassifisere som innskuddsplan i regnskapsmessig forstand. Spesifikt kommer dette til uttrykk ved at pensjonsinnskuddene skal fastsettes i prosent av arbeidstagerens lønn til enhver tid, og at det er medlemmene alene som bærer risikoen for verdiutvikling på pensjonskontoen.

Engangsbetalt foretakspensjon

20. I tillegg til ordinær ytelsesbasert alderspensjon er det i lov om foretakspensjon innført en alternativ modell for alderspensjon med betegnelsen engangsbetalt foretakspensjon. Fastsettelse av pensjonsrettighetene tar utgangspunkt i innskudd i overensstemmelse med lov om innskuddspensjon. Til forskjell fra en ordinær innskuddsbasert plan blir det samtidig med innbetaling av innskuddene bestemt hvor stor fremtidig årlig alderspensjon som kan kjøpes for innskuddet. Denne beregnede fremtidige alderspensjonen blir fastsatt som en individuell pensjonsrettighet som medlemmet får overfor forsikringsselskapet eller pensjonskassen som forvalter pensjonsordningen. Medlemmer av en slik pensjonsordning vil til enhver tid ha rett til en samlet fremtidig alderspensjon som er lik de akkumulerte tidligere kjøp av engangsbetalt alderspensjon.
21. De engangsbetalte pensjonsytelser som medlemmet er blitt godskrevet, er i utgangspunktet garantert av forvalteren (forsikringsselskap eller pensjonskasse). Oppnås et forvaltningsresultat som er bedre enn premiereservens avkastningskrav, godskrives medlemmet det overskytende gjennom økning av det garanterte fremtidige ytelsesnivået. Forvalteren av premiereserven bærer risikoen for at realisert avkastning ikke når opp til grunnlagsrenten, dvs den garanterte renten. Hvis premiereserven forvaltes ut fra foretakets eller medlemmenes investeringsvalg, er ytelsesnivået ikke garantert. Medlemmet bærer da forvaltningsrisikoen for premiereserven.
22. På samme måte som ved pensjonsordning i henhold til lov om innskuddspensjon har foretaket i utgangspunktet ingen forpliktelse knyttet til de pensjonsrettigheter som medlemmene til enhver tid har opptjent. Innbetaling av innskudd er med dette ensbetydende med innfrielse av pensjonsforpliktelse for tidligere tjenestetid med endelig virkning. På denne bakgrunn vil hovedregelen være at pensjonsordninger med engangsbetalt foretakspensjon klassifiseres regnskapsmessig som innskuddsplaner.

Totalvurdering av pensjonsforpliktelser

23. For fastsettelse av foretakets samlede pensjonsforpliktelse overfor sine ansatte, er det generelt ikke tilstrekkelig å basere seg på overenskomst med forsikringsselskap, eventuelt pensjonskassevedtekter, alene. Man må i tillegg vurdere om det gjennom tilsagn eller kollektive eller individuelle avtaler kan være skapt forpliktelser om mulige fremtidige pensjonsytelser utover det som følger av formell avtale med forsikringsselskap eller pensjonskasse. Der det anses å foreligge en slik ytterligere substansiell pensjonsforpliktelse, skal denne være omfattet av foretakets regnskapsmessige

rapportering vedrørende pensjon. Det vil bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle om slik ytterligere pensjonsforpliktelse foreligger.

24. Et eksempel er foretak med innskuddsplan som gir tilsagn om at foretaket på en eller annen måte skal skyte til noe ekstra, dersom forvaltningen av innskuddsplanen gir særlig dårlig resultat. Kanskje særlig i forbindelse med konvertering av en ytelsesplan til en innskuddsplan, kan det som del av en overgangsordning være en aktuell problemstilling for foretakene å gi slike garantitilsagn for arbeidstagere som var med i den tidligere ytelsesordningen.
25. Det vil bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle om slik ytterligere forpliktelse foreligger. Eventuell forpliktelse vil da være en ytelsesbasert pensjonsforpliktelse.

Innskuddsfond

26. Til en innskuddsbasert pensjonsordning vil det være tilknyttet et innskuddsfond som foretaket disponerer over. I hovedsak vil innskuddsfondet være en mekanisme for å øremerke forskuddsbetalte innskudd, på samme måte som for premiefondet tilknyttet en ytelsesordning. Innenfor de beskrankninger som er fastsatt i skatteloven og i innskuddspensjonsloven, gis det med dette mulighet både til å foreta innbetalinger (med skattefradrag) utover selve innskuddet og til å trekke på innskuddsfondet for å finansiere medlemmenes innskudd.
27. Årlig innbetaling til innskuddsfondet kan maksimalt utgjøre 50% av gjennomsnittet av samlet innskudd for inneværende og de to foregående år. Dersom innskuddsfondet ved årets utgang er større enn seks ganger gjennomsnittet av samlet innskudd for inneværende og de to foregående år, skal det overskytende tilbakeføres til foretaket. For beløp mellom tre ganger og seks ganger dette gjennomsnittlige innskuddsbeløpet, er det adgang (men ikke plikt) til å foreta slik tilbakeføring. Dersom foretaket har balanseført arbeidsgiveravgift knyttet til tilbakeførte innskuddsfondsmidler, må dette resultatføres i samme periode som reklassifiseringen foretas.
28. Innskuddsfondet klassifiseres som finansiell eiendel i balansen. Avkastning av innskuddsfondet klassifiseres som finansinntekt i resultatet.
29. Det er mulig å ha innskuddsordning og ytelsesordning samtidig, enten i forbindelse med omdannelse av pensjonsordningen fra det ene system til det annet eller som en permanent ordning. I slike situasjoner er innskuddsfondet øremerket for innskuddsordningen og premiefondet er øremerket for ytelsesordningen. Innskuddsfondet kan derfor ikke medregnes i ytelsesordningens pensjonsmidler i slike situasjoner.

Foretakets eventuelle interesse i avkastning på innskuddskonti

30. Lov om innskuddspensjon åpner for at foretaket kan ta del i forvaltningsrisikoen på medlemmenes pensjonskonti, med mulighet for positivt resultat. Det vises i denne forbindelse til §3-2 i lov om innskuddspensjon:

”Kongen kan fastsette en høyeste avkastningsprosent for hvor stor del av oppnådd avkastning av pensjonskapitalen i et år som etter regelverket tillegges pensjonskapitalen.

Kongen kan også fastsette at en bestemt del av årets avkastning skal tillegges pensjonskapitalen. Avkastning som ikke tillegges pensjonskapitalen, skal tilføres innskuddsfondet¹.”

31. Bestemmelser med tilsvarende virkning finnes for engangsbetalt foretakspensjon. Det vises i denne forbindelse til § 5-2 punkt (2) i lov om foretakspensjon:
” ... Innskuddspremieplanen skal angi **hvor stor andel** (uthevet her) av årets avkastning som skal tilføres premiereserven og benyttes som engangspremie for tillegg til pensjonsrettighetene”
32. Etter sin ordlyd åpner bestemmelsen for at også foretaket kan ha en økonomisk interesse i oppnådd forvaltningsresultat.
33. Det må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle om deler av avkastningen vil bli overført fra medlemmene til foretaket på denne måten. Der man konkluderer med at foretaket har slik avkastningsmulighet, skal dette vurderes og behandles som en finansiell investering. Eventuelt forskriftsverk og markedspraksis vil påvirke vurderingen.

Lov om tjenestepensjon

34. Med virkning fra 1. januar 2014 trådte lov om tjenestepensjon i kraft. Loven bygger på elementer fra både foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven og omtales derfor ofte som en «hybrid».
35. Det må vurderes konkret for den enkelte ordning om ordningen er å betrakte regnskapsmessig som en innskuddsordning eller en ytelsesordning. Vurderingen må gjøres ut fra avtalte vilkår i ordningen og de faktiske forhold for øvrig.
36. Ved vurderingen av regnskapsmessig klassifisering av ordninger etter ny tjenestepensjonslov er følgende kriterier vurdert å være av betydning:
 - Hvilke kontantstrømmer som knytter seg til modellene innenfor tjenestepensjonsloven
 - Forvaltnings- og administrasjonskostnader, se dog punkt 38
 - Hvordan sparing til ny tjenestepensjon skjer og foretakets risiko utover innbetalt premie
 - Hvilken effekt eventuell rentegaranti og valg av lønnsregulering av pensjonsbeholdningen i opptjeningstiden og utbetalingstiden får for klassifiseringen
37. Kontantstrømmer tilknyttet de ulike modeller innenfor tjenestepensjonsloven. Hvilke kontantstrømmer som forventes utbetalt fra foretaket kan kategoriseres i to; kontantstrømmer som er obligatoriske for alle avtaler og avtalespesifikke kontantstrømmer.

Kontantstrømmer som er obligatorisk for alle avtaler er:

- Bidrag til pensjonssparing – normalt i prosent av lønn
- Administrasjonskostnader – for å drifte ordningen og forestå utbetalinger

¹ Betegnelsen pensjonskapitalen som benyttes her er synonymt med medlemmenes pensjonskonti.

- Forvaltningskostnader - for å forvalte pensjonsmidler
- Premie for innskuddsfritak ved arbeidsuførhet

Kontantstrømmer som er avtalespesifikke er:

- Premie for rentegaranti – premie for å sikre et gulv på avkastningen på pensjonsmidlene over en periode,
- Reguleringspremie - premie for å dekke avtalt regulering i opptjeningsperioden og/eller utbetalingsperioden dersom oppnådd avkastning ikke er tilstrekkelig

Avtalen som regulerer de obligatoriske kontantstrømmene gir ikke det enkelte foretak ytterligere risiko utover selve utbetalingen. Dette gjelder også for premie for innskuddsfritak som er å betrakte som en årlig forsikringsdekning som utgjør en periodekostnad og således ikke påvirker klassifisering av ordningen.

Avtalen som regulerer de avtalespesifikke kontantstrømmer kan gi det enkelte foretak risiko for merutbetalinger i form av forhøyede premier dersom premiebeløpet ikke forventes å være tilstrekkelig til å dekke avtalt rentegaranti eller reguleringspremie.

38. Forvaltnings- og administrasjonskostnader.

Det må vurderes om foretakets ansvar for forvaltnings- og administrasjonskostnader utgjør en relevant vurderingsfaktor i klassifiseringen av pensjonsordningen som henholdsvis innskuddsordning eller ytelsesbasert ordning.

Foretakets ansvar for forvaltnings- og administrasjonskostnader utgjør betaling for en tjeneste og medfører ikke aktuarmessig risiko for påløpt pensjonsforpliktelse (DBO). Forvaltnings- og administrasjonskostnadene utgjør heller ingen investeringsrisiko for foretaket. Det foreligger således gode argumenter for at foretakets ansvar for disse kostnadene ikke utgjør en relevant vurderingsfaktor i klassifiseringen av ordningen. Dette legges til grunn i den videre vurderingen.

39. Sparing til ny tjenstepensjon og foretakets risiko utover innbetalt premie.

Årlig tilskudd fra foretaket skal utgjøre en prosentandel av lønn jf. §§ 4-2 annet ledd og 4-7 første ledd. Medlemmets pensjonsbeholdning reguleres årlig i opptjeningstiden som en hovedregel ved den avkastning som oppnås ved forvaltning av midlene i pensjonsbeholdningen jf. lovens § 4-5 fjerde ledd.

I NRS 6 punkt 14 angis følgende som utdypende kriterier knyttet til bidraget for at en ordning skal kunne klassifiseres som innskuddsordning:

«Bidraget er endelig i den forstand at fremtidige forhold som lønnsvekst, avkastning på pensjonssparingen o.l. ikke kan utløse justeringer som relaterer seg til tidligere perioders bidrag.»

Foretaket garanterer ikke for pensjonsytelsen utover innbetaling av månedlig beløp, og har verken aktuarmessig risiko for fremtidig ytelse eller investeringsrisiko for eiendelene. I sin reneste form anses derfor ordningen å falle inn under definisjonen av innskuddsordning.

40. Valgfri garantert regulering av pensjonsbeholdningen.

Foretaket kan bestemme at pensjonsbeholdningen skal garanteres en årlig regulering i opptjeningstiden jf. lovens § 4-6 og i utbetalingstiden jf. lovens § 4-14 første ledd.

Pensjonsinnretningen skal garantere at pensjonsordningens midler ikke reduseres som følge av negativt avkastningsresultat (nullgaranti) jf. lovens § 5-1 annet ledd. Foretaket betaler en årlig pris for denne rentegarantien. Det er foretaket som har ansvar for eventuell udekket del av regulering i opptjeningsperioden og i utbetalingsperioden utover den garanterte renten. Dersom årets avkastning ikke er tilstrekkelig, dekkes midler til regulering ved overføring av midler fra reguleringsfondet (i opptjeningsperioden) og fra pensjonsreguleringsfondet (i utbetalingstiden). Foretaket gjør et årlig frikjøp for denne garantien i form av en av premiebetaling til pensjonsinnretningen.

Ordninger hvor det foreligger ansvar for foretaket for investeringsrisiko klassifiseres regnskapsmessig som ytelsesbaserte ordninger.

Overgang fra en pensjonsordning til en annen

41. Overgang fra ytelsesbaserte tjenstepensjonsordninger til innskuddspensjonsordninger eller ordninger i tråd med tjenstepensjonsloven er regulert i kapittel 15 i lov om foretakspensjon. Det angis her retningslinjer for opphør og avvikling av pensjonsordninger og overgang til innskuddspensjonsordning eller tjenstepensjonsordning.
42. De regnskapsmessige spørsmål knyttet til overgang fra en pensjonsordning til en annen er drøftet nedenfor.

Oppgjør og avkorting

43. NRS 6 beskriver hvordan vesentlig avkorting av omfanget, eller oppgjør av ytelsesplaner skal regnskapsføres.

«Gevinster eller tap som oppstår i forbindelse med oppgjør eller vesentlig avkorting av en pensjonsordning skal kostnadsføres ved oppjøret eller avkorting. Gevinst eller tap i forbindelse med oppgjør eller vesentlig avkorting av en pensjonsordning vil bestå av endringer i pensjonsforpliktelsen, endringer i pensjonsmidlene og tilhørende uamortiserte estimatavvik og planendringer samt eventuelle ikke resultatførte overgangsbeløp.

Før man måler effekten av oppjøret eller avkorting av pensjonsordningen, skal pensjonsforpliktelsen og eventuelt pensjonsmidlene måles på tidspunktet for oppjøret eller den vesentlige avkorting.»

44. Standarden angir også hvordan gevinster og tap skal beregnes når oppgjør eller vesentlig avkorting i omfang av en plan ikke knytter seg til alle medlemmene i planen.

«Dersom et oppgjør eller vesentlig avkorting av pensjonsordningen kun omfatter en andel av de ansatte som er dekket av ordningen, skal gevinst eller tap beregnes proporsjonalt med mindre en annen fordeling er mer fornuftig ut fra omstendighetene. Det kan for eksempel være hensiktsmessig å anvende en eventuell gevinst som oppstår av en avkorting eller et oppgjør av den samme ordningen, til først å kvitte seg med eventuelle uinnregnede kostnader ved tidligere perioders pensjonsopptjening som er

tilknyttet den samme ordningen. Den proporsjonale andelen fastsettes ut fra nåverdien av pensjonsforpliktelsen før og etter oppgjøret eller den vesentlige avkorting»

45. Et foretak kan velge å gjøre opp sin pensjonsordning uten å erstatte den med en ny eller avgi nye pensjonsløfter. Oppgjøret vil følge reglene i lov om foretakspensjon § 15-3. Foretaket har da ikke lenger noen pensjonsforpliktelse overfor de ansatte. Med utgangspunkt i den avregningen som blir utarbeidet fra forsikringssselskapet eller pensjonskassen skal endringer i pensjonsforpliktelse eller pensjonsmidler som resultat av oppgjøret, uamortiserte planendringer, estimatavvik og implementeringseffekter resultatføres. Det vil normalt fremkomme tap eller gevinst i forbindelse med oppgjør av en pensjonsplan. Tap og gevinst inngår i periodens pensjonskostnad.
46. Et foretak kan velge å avkorte eller gjøre opp sin ytelsesplan helt eller delvis og etablere en innskuddsordning, en engangsbetalt foretakspensjon eller en tjenstepensjonsordning for sine ansatte. Dette kan gjennomføres på forskjellige måter,
 - 1) ytelsesbasert ordning gjøres opp og alle ansatte overføres til innskuddsordning,
 - 2) ytelsesbasert ordning gjøres opp og alle ansatte overføres til ordning etter tjenstepensjonsloven
 - 3) alle ansatte omfattes av engangsbetalt foretakspensjon,
 - 4) ny ordning gjelder kun nyansatte og de som var ansatt før beslutningstidspunktet kan velge å stå i gammel ordning,
 - 5) ytelsesplanen opprettholdes for en gruppe av de ansatte som har mindre enn 15 år igjen til pensjonsalder.
47. For alle tilfellene over gjelder at dersom foretaket i realiteten fortsatt har forpliktelser i forhold til størrelsen på de fremtidige pensjonsytelsene, det vil si at foretaket har gitt et pensjonsløfte som angir et nivå på de fremtidige ytelsene i forholdet til sluttlønn, vil det ikke oppstå tap eller gevinster. Foretaket har kun gjennomført en avkorting eller planendring og må følge NRS 6 for behandling av slike endringer, jf det som er omhandlet under avsnitt ”Innskuddspensjon”, avsnitt om ”Engangsbetalt foretakspensjon” og avsnitt ”Totalvurdering av pensjonsforpliktelse”.
48. I tilfellet 1 vil foretakets gamle pensjonsordning gjøres opp og pensjonsforpliktelsen opphøre. Ved avvikling vil det kunne være krav om ekstra avsetning til administrasjonsreserve for fripolisene som utstedes. Tap eller gevinst knyttet til oppgjøret av ytelsesplanen vil inngå i periodens pensjonskostnad.
49. Foretaket kan velge å overføre premiefondet til innskuddsfond. Overføring av premiefondet til innskuddsfond må sees som en separat hendelse og påvirker ikke tap eller gevinst i forbindelse med oppgjøret av ytelsesplanen.
50. I tilfellet 2 vil virkningen avhenge av om ordningen etter lov om tjenstepensjon klassifiseres som innskuddsordning eller ytelsesordning, jfr omtale under punktene 34 – 40 ovenfor. Ved overgang til innskuddsordning, vil virkningen være som for tilfellet 1 omtalt ovenfor. Dersom ordningen klassifiseres som ytelsesordning, vil virkningen behandles som beskrevet i punkt 47 ovenfor.
51. I tilfellet 3 vil pensjonsforpliktelsene knyttet til ansatte opphøre, men foretaket vil fortsatt ha pensjonsforpliktelse knyttet til pensjonister i ordningen. Det må foretas en beregning av tap eller gevinst knyttet til oppgjøret av ordningen for de ansatte i tråd med NRS 6. I

dette tilfellet vil det ikke være naturlig å beregne tap og gevinst forholdsmessig, men hensynta om endringer i pensjonsforpliktelse eller pensjonsmidler som resultat av oppgjøret, uamortiserte planendringer, estimatavvik og implementeringseffekter knytter seg til ansatte eller pensjonister. Mye kan tale for at kun estimatavvik knyttet til pensjonistenes pensjonsmidler og pensjonsforpliktelse holdes utenfor taps- og gevinstberegningen.

52. I tilfellet 4 fortsetter den opprinnelige ytelsesplanen for de som var ansatte før beslutningstidspunktet om å gå over til en innskuddsordning. Dersom noen av disse velger å gå over til ny innskuddsordning vil det bli spørsmål om å foreta en forholdsmessig gevinst- og tapsberegning i tilknytning til at omfanget av ytelsesplanen blir vesentlig avkortet. Det vises i den forbindelse til det som er beskrevet ovenfor under avsnitt "Oppgjør og avkorting". Ved innføring av ordning etter tjenestepensjonsloven som regnskapsmessig klassifiseres som ytelsesordning vil virkningen behandles som beskrevet i punkt 47 ovenfor.
53. I tilfellet 5 hvor ytelsesplanen opprettholdes for de eldste medlemmene, men innskuddsplan innføres for de øvrige, vil det normalt være aktuelt å foreta en forholdsmessig beregning av gevinst eller tap. Ved innføring av ordning etter tjenestepensjonsloven som regnskapsmessig klassifiseres som ytelsesordning vil virkningen behandles som beskrevet i punkt 47 ovenfor.

Pensjonsordning i Statens Pensjonskasse

54. En rekke foretak med statlig bakgrunn har arbeidstakere som er medlem av Statens Pensjonskasse (SPK) og hvor medlemskapet videreføres selv om foretaket privatiseres eller endrer selskapsform. Omtalen av ordninger i SPK i punktene 55-59 nedenfor gjelder kun foretak omtalt i dette punktet hvor SPK har tildelt et eget (fiktivt) fond.
55. Pensjonsordning i SPK medfører at pensjonsytelsene relateres til lønnsnivå på pensjoneringstidspunktet og hvor ytelsene reguleres i takt med ytelsene i Folketrygden. Finansieringen er basert på premieinnbetalinger fra arbeidsgiver og arbeidstakere. Det spesielle ved slike foretaks pensjonsordninger i SPK er at det ikke finnes egne pensjonsmidler som reflekterer innbetalinger og forpliktelser. Inn- og utbetalinger skjer over statskassen. For å fastsette sine premier opererer SPK med et fiktivfond som gir en beregnet avkastning. Fiktivfondet henføres til det enkelte foretak. Dette innebærer at premiene som beregnes, er basert på foretakets ansatte.
56. Pensjonsordning i SPK er etter sitt økonomiske innhold å anse som en foretaksspesifikk ytelsesplan. Forpliktelsen skal balanseføres og fiktivfondet skal inngå i pensjonsmidler.
57. For foretak som har ytelsesbaserte pensjonsordninger både i SPK og i private pensjonsinnretninger, kan det være behov for å ha forskjellige økonomiske forutsetninger knyttet til ordningene. Dette skyldes blant annet at pensjonsløftet kan være forskjellig og at avkastningen på SPKs fiktivfond kan være forskjellig fra det som forutsettes for øvrige pensjonsmidler. Pensjonsreguleringen kan også være ulik.
58. Ved oppgjør av pensjonsordning i SPK vil den enkelte arbeidstaker få oppsatt pensjonsrett i henhold til sin opptjening. Det vil ut fra dette bli foretatt et

sluttoppgjør overfor foretaket. Dersom saldo på fiktivfondet ved oppgjøret er større enn hva som etter SPKs beregninger kreves for å dekke de oppsatte pensjonsrettigheter, vil det overskytende, helt eller delvis, bli godtgjort foretaket som tildelt overskudd. Størrelsen på godtgjørelsen er blant annet avhengig av de forutsetninger som ble lagt til grunn ved tildelt åpningsbalanse på fondet. I motsatt tilfelle må det i utgangspunktet innbetales midler til SPK. Etter sluttoppgjøret vil foretaket ikke ha finansiell risiko vedrørende de fremtidige ytelser fra SPK. Det vil derfor ikke bli noen forpliktelser å regnskapsføre, heller ikke for pensjoner under utbetaling. Tap eller gevinst knyttet til oppgjøret av ytelsesplanen vil inngå i periodens pensjonskostnad.

59. For foretak som ikke har fått tildelt fiktivfond, opereres det fortsatt med en felles premiesats. Pensjonsordning i SPK for slike foretak er å anse som en ytelsesbasert flerforetaksplan. Innregning skal således baseres på reglene om flerforetaksplaner, jfr NRS 6 punkt 22-23.

Kommunale pensjonsordninger og tilsvarende fellesskapsordninger for flere arbeidsgivere (flerforetaksplaner)

60. Fra 2004 er det hjemmel i forsikringsvirksomhetsloven for å etablere ordninger med premieutjevning som tidligere kun fantes i Kommunal Landspensjonskasse (KLP), såkalte fellesordninger, i alle livselskaper.
61. I kommunale pensjonsordninger er pensjonsytelsene relatert til lønn på pensjoningstidspunktet. Finansieringen skjer ved premieinnbetaling fra arbeidsgiver og arbeidstaker. Ordningene er fondert.
62. Kommunale pensjonsordninger som inngår i fellesordninger skiller seg fra private ordninger ved at det er mer omfattende utjevningsmekanismer knyttet til premieberegningen. Forsikringspremien (årspremien) som andel av lønn er lik uansett alder og kjønn for medlemsforetak innenfor den enkelte fellesordning. Premie for lønns- og G-regulering (reguleringspremie) fastsettes som en lik prosentsats av brutto premiereserve for alle kunder i den enkelte fellesordning. Det innebærer at innbetalingene fra det enkelte medlemsforetak ikke er påvirket av om lønnsveksten i dette foretaket er særlig sterk i forhold til gjennomsnittet og heller ikke om arbeidsstokken er skjevt sammensatt kjønns- og aldersmessig.
63. Når et foretak har pensjonsordningen i en fellesordning må det anses å ha en ytelseplan organisert som felleskap for flere arbeidsgivere (flerforetaksordninger). Regnskapsføringen skal etter dette følge NRS 6 hvor det heter:

” For ytelsesbaserte flerforetaksordninger skal et foretak regnskapsføre sin andel av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen, pensjonsmidler og kostnad tilknyttet pensjonsordningen på samme måte som alle andre ytelsesbaserte pensjonsordninger, basert på beregning foretatt av planens administrator. Når det ikke foreligger tilstrekkelig informasjon til å regnskapsføre en flerforetaksordning som en ytelsesbasert pensjonsordning, skal et foretak regnskapsføre ordningen som om den var en innskuddsbasert pensjonsordning.”

64. Regnskapsmessig behandling i tråd med det ovenstående forutsetter at det foreligger tilstrekkelig informasjon til å regnskapsføre flerforetaksordningen som en ytelsesbasert ordning. Det innebærer at foretakene innregner sin proporsjonale andel av ordningens forpliktelser, midler og kostnad. Tilstrekkelig informasjon er tilgjengelig når foretaket:
- har tilgang til informasjon om alle komponentene i ordningen, eksempelvis pensjonsmidler, pensjonsforpliktelse, aktuarmessige tap og gevinster, årets pensjonsopptjening, rentekostnad og avkastning, og
 - det foreligger et konsistent og pålitelig grunnlag for allokering av de enkelte komponenter mellom de deltakende foretak
65. I henhold til NRS 6, punkt 23 skal ytelsesplaner i tilfeller hvor det mangler nødvendig informasjon, regnskapsføres som innskuddsplan. Det skal herunder opplyses om at ordningen er en ytelsesplan og hvorfor nødvendig informasjon ikke er tilgjengelig.
66. For foretak med pensjonsordning i Pensjonsordningen for apoteketatene, Pensjonsordningen for sykepleiere og i kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser, vil premieinnbetalingene etc. fastsettes etter lignende prinsipper som i fellesordningene i KLP og andre forsikringsselskaper. For pensjonsordningen for sykepleiere fordeles reguleringspremien etter pensjonsgrunnlaget. Disse foretakene skal derfor regnskapsføre pensjonsordningen som ytelsesbasert flerforetaksordning.

Avtalefestede pensjonsordninger (AFP)

67. Definisjon av type pensjonsordning
Det finnes fem AFP-avtaler som dekker ulike sektorer av næringslivet og offentlige instanser. Disse er:
- LO-NHO-området
 - Finansnæringen
 - Kommunene
 - Staten
 - Spekter

Avtalene har ulik finansieringsform. Kvalifikasjonskriteriene for de ansatte og ytelsene til de ansatte er imidlertid i det vesentligste harmonisert. Samtlige AFP-ordninger kvalifiserer som ytelsesordninger etter NRS 6.

I forbindelse med avtalen om ny AFP-ordning, som trådte i kraft fra og med 1. januar 2011, vil det kun være en ordning i privat sektor og denne administreres av Felleskontoret for LO/NHO-ordningene. Separate ordninger for Finansnæringen og i Spekter er lukket og omfatter kun personer som har gått av med AFP før 1. januar 2011.

Private AFP-ordninger

68. Beskrivelsen gjelder den nye AFP-ordningen (pkt 69-72) som gjelder fra og med 1. januar 2011. Den opprinnelige ordningen er beskrevet i punkt 73-79.
69. Ordningens finansieringsform er som følger:

- Arbeidsgiverne som deltar i ordningen skal i fellesskap dekke 2/3 av utgiftene gjennom en avgift for de ansatte, fastsatt som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget fra 1G til 7,1G.
- Staten skal dekke 1/3 av utgiftene.

70. Siden foretakene har gitt et løfte om nivå og varighet på pensjonsytelsen, og beholder risikoen for en eventuell negativ kostnadsutvikling, vurderes ordningen til å være en ytelsesbasert flerforetaksordning. Dette innebærer at det enkelte medlemsforetak, såfremt det foreligger tilstrekkelig informasjon til å regnskapsføre flerforetaksordningen som en ytelsesbasert ordning, skal innregne sin proporsjonale andel av den samlede pensjonsforpliktelse, pensjonsmidler og pensjonskostnad i pensjonsordningen.

Tilstrekkelig informasjon er tilgjengelig når foretaket:

- har tilgang til informasjon om alle komponentene i ordningen, eksempelvis pensjonsmidler, pensjonsforpliktelse, aktuarmessige tap og gevinster, årets pensjonsopptjening, rentekostnad og avkastning, og
- det foreligger et konsistent og pålitelig grunnlag for allokering av de enkelte komponenter mellom de deltakende foretak.

71. Når pålitelig måling foreligger, skal allokeringsnøkkelen fastsettes med basis i forventede fremtidige innskudd fra den enkelte virksomhet. Økonomiske og aktuarmessige forutsetninger fastsettes for ordningen som helhet. Innregning av effekt av eventuelle planendringer gjennomføres også samlet for ordningen. Innregning av effekt av estimatavvik og endring i forutsetninger, skal skje ut fra NRS 6 sine alternativer. Det enkelte medlemsforetak kan selv velge hvorvidt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid skal bestemmes ut fra ordningen som helhet eller kun ut fra eget foretak.

72. Dersom det ikke er mulig å foreta en pålitelig måling av de enkelte komponenter i ordningen og en allokering i samsvar med kriteriene ovenfor, innregnes ordningen som en innskuddsordning og noteinformasjon om forholdet gis, jf. NRS 6 punkt 23.

Når pålitelig måling som flerforetaksordning foreligger, skal ordningen regnskapsføres som en ytelsesbasert ordning. NRS 6 punkt 56 og 57 omhandler regnskapsmessig behandling av etablering av nye pensjonsordninger som gir opptjening med tilbakevirkende kraft.

Virkning av etablering av nye pensjonsordninger som gir opptjening med tilbakevirkende kraft og som er betinget av fremtidig ansettelse, skal resultatføres umiddelbart. Det er som ett likestilt alternativ anledning til å fordele virkningen lineært over tiden frem til ytelsen ikke lenger er betinget av fremtidig ansettelse.

Rett til AFP-pensjon er avhengig av fremtidig ansettelse og vil ikke være innvunnet før den enkelte ansatte faktisk har oppfylt kriteriene for å motta AFP-pensjon. Kostnaden ved tidligere perioders pensjonsopptjening skal således enten resultatføres umiddelbart eller amortiseres over perioden fram til rettighetene til AFP-pensjon er opptjent. Valg av løsning er et valg av regnskapsprinsipp.

Når pålitelige beregninger foreligger reiser dette spørsmål om den regnskapsmessige behandlingen av den andelen av tidligere perioders pensjonsopptjening som skulle vært kostnadsført i perioden fra ordningen trådte i kraft, frem til måling som flerforetaksordning foreligger.

Hvordan denne effekten skal behandles er ikke regulert direkte i NRS 6 eller i internasjonale regnskapsstandarder. Internasjonal praksis er forskjellig, og følgende løsninger er observert:

- Behandling som endring i regnskapsprinsipp
- Behandling som endring i regnskapsestimater og innregning over resultatregnskapet, jf NRS 5
- Innregning som estimatavvik, jf NRS 6. 54 og 55

Opprinnelige AFP-ordninger

AFP i LO-NHO-området

73. Ordningens finansieringsform er som følger:

- Staten dekker 40 % av pensjonsutgiftene for AFP-utbetalinger som skjer etter fylte 64 år. Staten dekker også 100% av vedlikeholdskostnaden knyttet til fortsatt opptjening i folketrygden, både før og etter 64 år.
- Arbeidsgiveren betaler en premie etter hvor mange ansatte det er i foretaket - premiesatsene er differensiert i forhold til arbeidstid. I perioden fra 62 - 64 år dekkes hele pensjonen av AFP-ordningen - finansiert av premie og egenandel fra medlemsforetakene.
- Arbeidsgiveren betaler i tillegg en egenandel som utgjør 25 % av den enkeltes årlige pensjon (inkludert AFP-tillegget, som er et skattefritt tillegg til pensjonen utover den del av pensjonen som utregnes etter folketrygdens regler). Størrelsen på egenandelen fastsettes av LO-NHO-Ordningen. AFP-tillegget finansieres av Sluttvederlagsordningen.

74. Det underliggende pensjonsløftet angir at det kun foreligger en ordning. Ordningen innregnes som en ytelsesbasert flerforetaksordning. Dette innebærer at det enkelte medlemsforetak skal innregne sin andel av den samlede pensjonsforpliktelse, pensjonsmidler og pensjonskostnad i pensjonsordningen.

75. Basert på de gjeldende vedtekter for Fellesordningen for avtalefestet pensjon (LO/NHO-ordningene), jf § 32b og § 35, vil det fortsatt innkreves premie av alle medlemsforetak for alle ansatte, i tillegg til egenandel på løpende pensjoner for AFP-pensjonister pålagt den som var arbeidstakerens arbeidsgiver da pensjonen ble tatt ut, for den gamle ordningen også etter 2011, for å dekke opp en underdekning i ordningen. Den samlede forventede utbetaling av både premie for årene etter 2010, med mindre denne andelen er ubetydelig, og egenandel fra det enkelte medlemsforetak i avviklingsperioden for den gamle ordningen utgjør den kontantstrøm som danner grunnlaget for gjenværende nåverdieregnet pensjonsforpliktelse.

AFP i finansnæringen

76. Ordningens finansieringsform er som følger:

- Staten dekker 40 % av pensjonsutgiftene for AFP-utbetalinger som skjer etter fylte 64 år.
- Tidligere arbeidsgivers egenandel, knyttet til hver ansatt som er fylt 64 år og som benytter seg av ordningen, utgjør 60 % av faktisk pensjon. I tillegg dekker foretaket AFP-tillegget. For pensjonerte ansatte etter fylte 62 år og frem til fylte 64 år dekkes pensjon, inkludert AFP-tillegget, i sin helhet av arbeidsgiver.

77. Ordningens organisering tilsier at arbeidsgivers forpliktelse knyttet til egenandel skal innregnes som en foretaksspesifikk ytelsesordning.

AFP i Spekter (utenom helseforetak (helseforetakene er omfattet av fellesordning i KLP og de fylkeskommunale pensjonskasser))

78. Ordningens finansieringsform er som følger:
- Staten dekker 40 % av pensjonsytelsen for AFP-utbetalinger som skjer etter fylte 64 år.
 - Arbeidsgivers andel, knyttet til hver ansatt som er fylt 64 år og som benytter seg av ordningen, utgjør 60 % av faktisk pensjon. I tillegg dekker foretaket AFP-tillegget. Fra fylte 62 år og til fylte 64 år finansieres ordningen i sin helhet av arbeidsgiver. Arbeidsgiver innbetaler et "AFP-innskudd" til AFP-ordningen når det innvilges AFP. Innskuddet tilsvarer arbeidsgivers andel av pensjonsutbetalingene. Innbetalingen utgjør imidlertid ikke et reelt frikjøp for forpliktelsen, da det skjer etteroppgjør ut fra de faktiske utbetalinger til førtidspensjonistene.
79. Ordningens organisering tilsier at arbeidsgivers forpliktelse knyttet til egenandel skal innregnes som en foretaksspesifikk ytelsesordning, hvor man også hensyntar foretakets andel av pensjonsmidler innbetalt til Spekter.

Offentlige AFP-ordninger

AFP-ordning i Statens Pensjonskasse

80. AFP-ordning i Statens Pensjonskasse finansieres på forhånd ved en avsetning til AFP-fond. Avsetningen er basert på en actuarielt beregnet andel av pensjongivende inntekt. Dersom avsetningen viser seg å være for lav i forhold til uttak, kan ekstra premieinnbetaling kreves i etterkant. Ekstra premiebetaling vil typisk være i form av høyere premiesats for AFP-dekkingen i en periode. Premie kreves ikke inn som en andel av løpende AFP-utbetaling.
81. Det foreligger imidlertid ulike avtaler med henblikk på om det er utjevning eller ikke mellom medlemsforetak/etater. For en ordning hvor det foreligger utjevning mellom ulike enheter, tilsier ordningens organisering at det ikke foreligger noen direkte forbindelse mellom pensjonsytelsen og tidligere arbeidsgivers bidrag. Det foreligger her en vesentlig deling av aktuariemessige risikoer mellom deltakende arbeidsgivere. Dette er et grunnleggende kriterium for definisjonen av en flerforetaksordning. Hvorvidt en slik ordning skal innregnes som en lovpliktig offentlig ordning i henhold til NRS 6 punkt 24, må vurderes ut fra det enkelte foretak eller bransje i forhold til om ordningen reelt sett tilfredsstillende kriteriene for en lovpliktig offentlig ordning. En lovpliktig offentlig ordning innregnes normalt som en innskuddsordning.
82. I den grad ordningen er pålitelig målbar, må ordningen innregnes som en ytelsesbasert flerforetaksordning. Dette innebærer at den enkelte medlemsarbeidsgiver skal innregne sin andel av den samlede pensjonsforpliktelse, pensjonsmidler og pensjonskostnad samt eventuelle estimatavvik og uamortiserte planendringseffekter. Ordningens faktiske status og årets pensjonsopptjening samt rentevirkninger og avkastning beregnes av ordningens administrator.
83. For ordning hvor det ikke foreligger utjevning mellom medlemsforetak/etater, klassifiseres og innregnes ordningen som en foretaksspesifikk ytelsesordning. AFP-ordning for foretak med tildelt fiktivfond, jfr punkt 54-59 over, er en slik ordning.

AFP i kommunal sektor (KLP, andre forsikringsselskap og kommunale pensjonskasser)

84. AFP-ordning innenfor kommunal sektor finansieres ved at det kreves inn separat premie for denne. Imidlertid er det ulike avtaler med henblikk på om det foretas en avregning i etterkant mot det enkelte medlemsforetak ut fra faktiske kostnader eller om dette helt eller delvis belastes fellesskapet.
85. For ordninger hvor det skjer avregning mot det enkelte medlemsforetak, klassifiseres og innregnes ordningen som en foretaksspesifikk ytelsesordning.
86. For ordninger hvor risikoen helt eller delvis deles av et fellesskap er dette å regne som en flerforetaksordning og innregning blir tilsvarende som for AFP-ordning i Statens Pensjonskasse.

De offentlige AFP-ordningenes opptjeningstid og allokeringmetode

87. De offentlige AFP-ordningenes opptjeningstid skal fastsettes ut fra ordningenes opptjeningsformel, jf. NRS 6 punkt 27. Opptjeningsformelen angir når den ansattes ytelse skjer som medfører krav om motytelse i form av opparbeidelse av pensjonsrettighet. I vilkårene for offentlig AFP-pensjon fremkommer det at den ansatte må ha hatt minst 10 år med opptjening i folketrygden i perioden fra og med det år vedkommende fylte 50 år til og med året før uttaksåret. Tjenestetid i AFP-virksomhet før fylte 50 år antas ikke å medføre opparbeidelse av pensjonsrettighet, og NRS mener at det således ikke har skjedd en hendelse som gir grunnlag for innregning. Opptjeningstiden for offentlige AFP-ordninger antas derfor å være gjenværende opptjeningstid fra fylte 50 år. Foretak som endrer sin forståelse av eksisterende AFP-plans regnskapsmessige opptjeningsperiode fra ansettelsesperioden til gjenværende opptjeningstid fra fylte 50 år, innregner endringen som estimatendring.
88. Med bakgrunn i foreliggende usikkerhet knyttet til ovenstående tolkning av de offentlige AFP-ordningenes opptjeningsformel, mener NRS at innarbeidet praksis med fastsettelse av opptjeningstid tilsvarende ansettelsesperioden alternativt kan legges til grunn for innregning av AFP-forpliktelsen.
89. Størrelsen på pensjonen i offentlige AFP-ordninger fastsettes med utgangspunkt i opptjente rettigheter i Folketrygden. Normalt vil dette innebære at opptjening av ytelser er større i slutten av opptjeningsperioden enn i begynnelsen. Lineær allokeringmetode skal i slike tilfeller legges til grunn for fordeling av opptjente rettigheter til de enkelte opptjeningsår.

EKSEMPEL NRS 6 - AGA inkludert i forpliktelsen (2007)

Note xx Pensjoner

Eksempel som viser presentasjon av pensjonskostnad og balanseført pensjonsforpliktelse når arbeidsgiveravgiften er beregnet av netto faktisk pensjonsforpliktelse og er inkludert direkte i påløpt brutto pensjonsforpliktelse. Eksemplet viser kun talopplysningene som skal inn i pensjonsnoten og har ikke med beskrivelse av regnskapsprinsipp, pensjonsordningen etc.

Det er laget fotnoter til noteopplysningene til pensjonsnoten som forklarer tallene.

Beløp i NOK 1000	2006	2007
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	1 450	1 577 Forklaring i fotnote 2
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	630	669 Forklaring i fotnote 2
Avkastning på pensjonsmidler	-582	-646
Resultatført planendringseffekt	103	0 Forklaring i fotnote 2
Resultatført actuarielt tap (gevinst)	0	-40 Forklaring i fotnote 4
Netto pensjonskostnad*	1 601	1 560

* Periodisert arbeidsgiveravgift er inkludert med totalt tkr. 198 for 2006 og tkr 198 for 2007

Faktisk avkastning på pensjonsmidler:	190	138*
--	-----	------

*Beste estimat basert på oppnådd avkastning per 3. kvartal 2007

Økonomiske forutsetninger for beregning av pensjonskostnaden	2006	2007
Diskonteringsrente	5,00 %	4,70 %
Forventet avkastning på pensjonsmidler	6,00 %	5,60 %
Forventet lønnsvekst	4,50 %	4,50 %
Forventet G-regulering	4,25 %	4,25 %
Forventet regulering av pensjoner under utbetaling	2,25 %	1,60 %

Pensjonsforpliktelsen

	31.12 2006	31.12 2007	
Påløpte pensjonsforpliktelser (DBO) pr 31.12 **	14 567	13 324	Forklaring i fotnote 3
Pensjonsmidler (til markedsverdi) pr 31.12	12 000	13 000	
Netto pensjonsforpliktelse inkl. aga	2 567	324	
Ikke resultatført virkning av estimatavvik	2 184	4 788	
Netto balanseført pensjonsforpliktelse inkl. aga	4 751	5 112	Forklaring i fotnote 1

** Arbeidsgiveravgift er inkludert i påløpt pensjonsforpliktelse med tkr. 317 per 31.12.2006 og tkr. 40 per 31.12.2007

Sammensetning av pensjonsmidler

Kontrakten er forsikret i porteføljen til Storebrand Livsforsikring AS

Økonomiske forutsetninger for beregning av pensjonsforpliktelsen

	31.12 2006	31.12 2007
Diskonteringsrente	4,70 %	5,50 %
Forventet avkastning på pensjonsmidler	5,60 %	5,75 %
Forventet lønnsvekst	4,50 %	4,50 %
Forventet G-regulering	4,25 %	4,25 %
Forventet regulering av pensjoner under utbetaling	1,60 %	2,00 %

Demografiske forutsetninger:

	31.12 2006	31.12 2007
Anvendt dødelighetstabell	K 2005	K 2005
Anvendt uføretariff	KU	KU
Forventet uttakshyppighet AFP	Ikke relevant	Ikke relevant
Frivillig avgang (alle aldre)	Avtrappes fra 8 % i aldersgruppen 20-24 år og ned til 0% for 51-åringer og eldre	

Antall personer omfattet av ordningen:

	31.12 2006	31.12 2007
- aktive	41	39
- pensjonister	5	5
totalt	46	44

Fotnote 1:

I eksemplet hvor arbeidsgiveravgiften inkluderes direkte i forpliktelsen er UB pensjonsforpliktelse 5 112.

I eksemplet hvor arbeidsgiveravgiften er presentert på egen linje er UB pensjonsforpliktelse 5 111.

Forskjellen i UB bokført pensjonsforpliktelse på kr. 1 tilsvarer forskjellen i amortisert estimatavvik i de tilfellene justert for avrundingsdifferanse på 1. Forskjell i årets amortisering utgjør således 2.

Fotnote 2:

Beregning av kostnadsført arbeidsgiveravgift:	2006	2007
Årets pensjonsopptjening:		
Nåverdi av årets pensjonsopptjening ekskl. arbeidsgiveravgift	1 271	1 382
14,1% arbeidsgiveravgift herav	2 179	195
Nåverdi av årets pensjonsopptjening inkl. arbeidsgiveravgift	1 450	1 577
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen:		
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen ekskl arbeidsgiveravgift	624	666
-avkastning på pensjonsmidler	-582	-646
Grunnlag for arbeidsgiveravgift	42	20
14,1% arbeidsgiveravgift herav	3 6	3
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen ekskl arbeidsgiveravgift	624	666
14,1% arbeidsgiveravgift, jfr beregning ovenfor	6	3
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen inkl. arbeidsgiveravgift	630	669
Resultatført planendringseffekt:		
Resultatført planendringseffekt ekskl. arbeidsgiveravgift	90	0
14,1% arbeidsgiveravgift herav	4 13	0
Resultatført planendringseffekt inkl arbeidsgiveravgift	103	0

Fotnote 3

Beregning av brutto pensjonsforpliktelse inkludert arbeidsgiveravgift:	31.12 2006	31.12 2007
Brutto pensjonsforpliktelse ekskl arbeidsgiveravgift	14 250	13 285
pensjonsmidler (til markedsverdi)	12 000	13 000
Grunnlag arbeidsgiveravgift	2 250	285
arbeidsgiveravgift herav 14,1%	1 317	40
Brutto pensjonsforpliktelse ekskl arbeidsgiveravgift	14 250	13 285
arbeidsgiveravgift, jfr ovenfor	317	40
Brutto pensjonsforpliktelse inkl arbeidsgiveravgift	14 567	13 325

Fotnote 4:	Beregning av korridorgrense og amortiseringsbeløp:		1.1 2007	01.01 2008
	Brutto pensjonsforpliktelse IB		14 567	13 324
	Brutto pensjonsmidler IB		12 000	13 000
	10% av høyeste av forpliktelse/midler	A	1 457	1 332
	IB uamortisert estimatavvik	B	2 184	4 788
	Grunnlag for amortisering	C=B-A	-727	-3 456
	Gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid i år	D	18	18
	Årets amortiseringskostnad	E=C/D	-40	-192

Fotnote 5	Bevegelse i arbeidsgiveravgift gjennom året		2007
	IB arbeidsgiveravgift	1	317
	Årets kostnadsførte arbeidsgiveravgift	2+3+4	198
	- arbeidsgiveravgift på årets innbetaling på 1.050		-148
	Arbeidsgiveravgiftsvirkning av estimatavvik oppstått per 31.12**		-327
	= UB arbeidsgiveravgift inkludert i brutto pensjonsforpliktelse		40

**Arbeidsgiveravgiftsandel av estimatavvik oppstått per 31.12:			
	Estimatavvik brutto pensjonsforpliktelse oppstått 31.12, jfr aktuarberegning		-3203
	Estimatavvik pensjonsmidler oppstått 31.12, jfr aktuarberegning		558
	netto estimatavvik oppstått per 31.12	X	-2645
	arbeidsgiveravgiftsvirkning herav:	X-X/1,141	-327

Fotnote 6	Beregning av arbeidsgiveravgiftsandelen av uamortisert estimatavvik		31.12 2006	31.12 2007
	Uamortisert estimatavvik	Y	2 184	4 788
	arbeidsgiveravgiftsvirkning herav:	Y-Y/1,141	270	592

EKSEMPEL NRS 6 - AGA på egen linje (2007)

Note xx Pensjoner

Eksempel som viser presentasjon av pensjonskostnad og balanseført pensjonsforpliktelse når arbeidsgiveravgiften er beregnet av netto faktisk pensjonsforpliktelse og presenteres som et separat element av kostnaden og av påløpt pensjonsforpliktelse. Eksemplet viser kun tallopplysningene som skal inn i pensjonsnoten og har ikke med beskrivelse av regnskapsprinsipp, pensjonsordningen etc. Det er laget fotnoter til noteopplysningene til pensjonsnoten som forklarer tallene.

Beløp i NOK 1000

	2006	2007
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	1 271	1 382
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	624	666
Avkastning på pensjonsmidler	-582	-646
Resultatført actuarielt tap (gevinst)	0	-42 forklaring i fotnote 3
Resultatført planendringseffekt	90	0
Periodisert arbeidsgiveravgift	198	198 forklaring i fotnote 2
Netto pensjonskostnad	1 601	1 558

Faktisk avkastning på pensjonsmidler:

*Beste estimat basert på oppnådd avkastning per 3. kvartal 2007

190 138*

Økonomiske forutsetninger for beregning av pensjonskostnaden

	2006	2007
Diskonteringsrente	5,00 %	4,70 %
Forventet avkastning på pensjonsmidler	6,00 %	5,60 %
Forventet lønnsvekst	4,50 %	4,50 %
Forventet G-regulering	4,25 %	4,25 %
Forventet regulering av pensjoner under utbetaling	2,25 %	1,60 %

Pensjonsforpliktelsen	31.12 2006	31.12 2007
Påløpte pensjonsforpliktelser (DBO) pr 31.12	14 250	13 285
Pensjonsmidler (til markedsverdi) pr 31.12	12 000	13 000
Påløpte pensjonsforpliktelser pr 31.12. ekskl. aga	2 250	285
Arbeidsgiveravgift	317	40
Påløpte pensjonsforpliktelser per 31.12. inkl. aga	2 567	325
Ikke resultatført virkning av estimatavvik	2 184	4 786
Netto balanseført pensjonsforpliktelse inkl. aga	4 751	5 111

Forklaring i fotnote 1

Prosentvis sammensetning av pensjonsmidler:	31.12 2006	31.12 2007
Kontrakten er forsikret i porteføljen til Storebrand Livsforsikring AS		

Økonomiske forutsetninger for beregning av pensjonsforpliktelsen	31.12 2006	31.12 2007
Diskonteringsrente	4,70 %	5,50 %
Forventet avkastning på pensjonsmidler	5,60 %	5,75 %
Forventet lønnsvekst	4,50 %	4,50 %
Forventet G-regulering	4,25 %	4,25 %
Forventet regulering av pensjoner under utbetaling	1,60 %	2,00 %

Demografiske forutsetninger:	31.12 2006	31.12 2007
Anvendt dødelighetstabell	K 2005	K 2005
Anvendt uføretariff	KU	KU
Forventet uttakshyppighet AFP	Ikke relevant	Ikke relevant
Frivillig avgang (alle aldre)	Avtrappes fra 8 % i aldersgruppen 20-24 år og ned til 0% for 51-åringer og eldre	

Antall personer omfattet av ordningen:	31.12 2006	31.12 2007
- aktive	41	39
- pensjonister	5	5
totalt	46	44

Fotnote 1:

I eksemplet hvor arbeidsgiveravgiften inkluderes direkte i forpliktelsen er UB pensjonsforpliktelse 5 112.

I eksemplet hvor arbeidsgiveravgiften er presentert på egen linje er UB pensjonsforpliktelse 5 111.

Forskjellen i UB bokført pensjonsforpliktelse på 1 tilsvarer forskjellen i amortisert estimatavvik i de to tilfellene justert for avrundingsdifferanse på 1. Forskjell i årets amortisering utgjør således 2.

Fotnote 2:	Beregning av kostnadsført arbeidsgiveravgift:	2006	2007
	Nåverdi av årets pensjonsopptjening	1 271	1 382
	Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	624	666
	Avkastning på pensjonsmidler	-582	-646
	Resultatført planendringseffekt	90	0
	Endring i nedvurdering av overfinansiering	0	0
	grunnlag for arbeidsgiveravgift	<u>1 403</u>	<u>1 402</u>
	herav 14,1% arbeidsgiveravgift	198	198

Fotnote 3:	Beregning av korridorgrense og amortiseringsbeløp:	2007	2008
	Brutto pensjonsforpliktelse IB	14 250	13 285
	Brutto pensjonsmidler IB	12 000	13 000
	10% av høyeste av forpliktelse/midler	A	1 425
	IB uamortisert estimatavvik	B	2 184
	Grunnlag for amortisering	C=B-A	<u>759</u>
	Gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid i år	D	18
	Årets amortiseringskostnad	E=C/D	192

Fotnote 4	Bevegelse i arbeidsgiveravgift gjennom året		2007
	IB arbeidsgiveravgift	1	317
	Årets kostnadsførte arbeidsgiveravgift	2+3+4	198
	- arbeidsgiveravgift på årets innbetaling på 1.050		-148
	Arbeidsgiveravgiftsvirkning av estimatavvik oppstått per 31.12**		-327
	= UB arbeidsgiveravgift inkludert i brutto pensjonsforpliktelse		<u>40</u>

**Arbeidsgiveravgiftsandel av estimatavvik oppstått per 31.12:

Estimatavvik brutto pensjonsforpliktelse oppstått 31,12, jfr aktuarberegning		-2876
Estimatavvik pensjonsmidler oppstått 31.12, jfr aktuarberegning		<u>558</u>
netto estimatavvik oppstått per 31.12	X	-2318
arbeidsgiveravgiftsvirkning herav:	X*14,1%	-327

Fotnote 6	Beregning av arbeidsgiveravgiftsandelen av uamortisert estimatavvik	31.12 2006	31.12 2007
	Uamortisert estimatavvik	Y	2 184
	arbeidsgiveravgiftsvirkning herav:	Y-Y/1,141	270
			4 786
			591